

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНКЫ**

**2018-жылдын I чейрегиндеги
акча-кредит саясаты жөнүндө отчет**

**Бишкек
2018-ж. май**

Акча-кредит саясаты жөнүндө отчет Улуттук банк тарабынан чейрек сайын жарыяланып турат. Коомчулукка Улуттук банктын инфляциянын негизги факторлорун иликтөөгө жана болжолдоого, тышкы чөйрөдө жана Кыргыз Республикасында экономикалык жагдайдын өнүгүүсүнө баа берүүлөргө негизденген акча-кредит саясаты жагында чечимдери жөнүндө маалымдоо отчеттун максаты болуп саналат.

Кыргыз Республикасында акча-кредит саясаты жөнүндө

Тиешелүү акча-кредит саясатын жүргүзүү аркылуу баа туруктуулугуна жетишүү жана аны кармап туруу **акча-кредит саясатынын максаты** болуп саналат.

Акча-кредит саясатынын негизги инструменти – Улуттук банктын эсептик чени. Жүргүзүлүп жаткан акча-кредит саясатын өркүндөтүү жана натыйжалуулугун арттыруу максатында, 2014-жылы Улуттук банк акча-кредит саясатын жаңы негизине – пайыздык чендерди таргетирлөө режимине өткөн. Кредиттик ресурстардын банктар аралык рыногун өнүктүрүүгө жана экономиканын реалдуу секторун колдоого багытталган, акча-кредит саясатынын пайыздык каналынын ишине таасирди күчөтүү аталган режимге өтүүнүн максаты болуп саналат.

Акча-кредит саясатынын сандык көрсөткүчү – инфляцияны орто мөөнөттүү мезгилде 5-7 пайыз чегинде кармап туруу. Акча-кредит саясатын иштеп чыгуу жана аны ишке ашыруу Акча-кредит саясатынын орто мөөнөткө каралган негизги багыттарынын алкагында жүзөгө ашырылат.

Улуттук банктын акча-кредит саясаты келечекке багытталган саясат болуп саналат, анткени акча-кредит саясаты жагында кабыл алынган чечимдердин өлкөнүн негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөрүнө таасири белгилүү бир лаг менен өтөт. Акча-кредит саясаты Кыргыз Республикасында жана тышкы чөйрөдө экономикалык жагдайдын өнүгүүсүнүн макулдашылган жана экономикалык жактан негиздүү болжолдоосунун натыйжасында алынган кыска мөөнөттүү жана орто мөөнөттүү мезгилдерге инфляция боюнча болжолдоолордун негизинде иштелип чыгат.

Коммуникациялык саясат Улуттук банктын акча-кредит саясатынын негизги инструменттеринин бири болуп саналат. Калайык калкка маалымдоо жана тийиштүү инфляциялык күтүүлөрдүн калыптанышына өбөлгө түзүү максатында Улуттук банк тарабынан үзгүлтүксүз негизде пресс-релиздер чыгарылып, акча-кредит саясат маселелери боюнча пресс-конференциялар өткөрүлүп турат. Улуттук банктын өлкөдөгү күндөлүк жана күтүлүп жаткан макроэкономикалык жагдай боюнча баа берүүсү Акча-кредит саясаты жөнүндө отчетто ар бир чейректин үчүнчү айынын башталышында жарыяланып турат. Улуттук банк Башкармасынын эсептик чен өлчөмү тууралуу маселелер боюнча отурумдарынын графиги банктын расмий интернет-сайтында жарыяланат.

2017-жылдын I чейреги үчүн Акча-кредит саясаты жөнүндө отчет Улуттук банк Башкармасынын 2018-жылдын 26-майындагы № 2018-П-07/19-1-(ДКП) токтому менен жактырылган.

Мазмуну

1-глава. Тышкы чөйрө	6
1.1. ЕАЭБге мүчө өлкөлөрдүн жана соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдүн экономикалык өнүгүүсү	6
1.2. Дүйнөлүк товардык-чийки зат рыноктору	9
2-глава. Макроэкономикалык өнүгүү	12
2.1. Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр рыногундагы суроо-талап жана сунуш.....	12
2.2. Тышкы сектор	15
3-глава. Акча-кредит саясаты	19
3.1. Акча-кредит саясатын ишке ашыруу	19
3.2. Финансы рыногунун инструменттери	22
3.3. Монетардык индикаторлор динамикасы	26
4-глава. Инфляция динамикасы	28
4.1. Керектөө баа индекси.....	28
4.2. Болжолдоону факт менен салыштыруу	29
5-глава. Орто мөөнөткө каралган болжолдоо	30
5.1. Тышкы чөйрө жөнүндө божомолдор	30
5.2. Орто мөөнөткө каралган болжолдоолор	31
1-тиркеме. Негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөр	36
2-тиркеме. Глоссарий	37
3-тиркеме. Кыскартуулардын тизмеси.....	39

Резюме (кыскача маалымат)

Өтүп жаткан жылдын I чейрегинде Кыргызстанда инфляция орточо деңгээлде болгон, 2018-жылдын I чейрегинин жыйынтыгы боюнча керектөө баа индексинин өсүшү 2,7 пайызды (2018-жылдын марты 2017-жылдын мартына карата) түзгөн. Инфляция динамикасына, мурдагыдай эле дүйнөлүк рыноктордо көпчүлүк азык-түлүк товарларына баанын салыштырмалуу туруктуу болушу жана керектөө суроо-талабынын ооздукталышы таасирин тийгизген. Улуттук банктын баа берүүсү боюнча, 2018-жыл ичинде инфляция орточо деңгээлде жана олуттуу ички жана тышкы тобокелдиктер болбогон шартта, акча-кредит саясатынын максаттуу көрсөткүчтөрүнөн ашпай тургандыгы болжолдонууда.

Байкоого алынып жаткан мезгил ичинде өлкө экономикасында өсүш арымынын белгилүү бир деңгээлде басаңдашы байкалган. ИДӨнүн өсүшү 2018-жылдын январь-март айларында 1,3 пайызды түзгөн (2017-жылдын тиешелүү мезгилинде 7,3 пайызга өсүү байкалган). «Кумтөр» кен казып алуу ишканаларын эске албаганда, ИДӨ 2,9 пайызга көбөйгөн. Экономиканын өсүш арымы, негизинен, «Кумтөр» кен казып алуу ишканаларында өндүрүштүн кыскаруусунан жана пайдалуу кендерди казып алуу көлөмүнүн азаюусунан улам басаңдаган.

Мурдагыдай эле, экономиканын негизги секторлорунда, жалпысынан, алгылыктуу өсүш арымы белгиленген. Бүтүндөй алганда, экономиканын алгылыктуу өсүш арымынын сакталып турушуна соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдөгү жагдайдын жакшырышы, эмгек мигранттарынын акча которуу агымынын көбөйүшү жана экономиканы өнүктүрүүгө багытталган мамлекеттик чаралар олуттуу таасирин тийгизген.

2018-жылдын I чейрегинде соода балансы экспорттун төмөндөшүнүн жана импорттун өсүшүнүн таасири алдында калыптанган. Алтынды жана керектөө товарларын берүүлөрдүн азаюусунан улам, экспорт 12,3 пайызга төмөндөгөн, ал эми импорттун 36,0 пайызга өсүшү мунайзаттары сыяктуу эле, башка товарларды берүүлөрдүн көбөйүшү менен да шартталган. Жыйынтыгында, өлкөнүн соода балансынын тартыштыгы 734,5 млн АКШ доллары (ИДӨгө¹ карата 35,3 пайыз) өлчөмүндө түптөлгөн. Тышкы соода жүгүртүү көлөмү² 19,3 пайызга көбөйүп, 1,5 млрд АКШ долларын түзгөн (ИДӨгө³ карата 81,6 пайыз).

2018-жылдын январь-март айларында мамлекеттик бюджеттин профицити ИДӨгө карата 1,1 пайыз деңгээлинде түптөлгөн. Байкоого алынган мезгил ичинде республикалык бюджеттин ресурстук бөлүгү ашыгы менен аткарылган (110,7 пайыз). Бюджеттин чыгыша бөлүгүнүн аткарылышы, негизинен, артыкчылык берилген статьялар боюнча чыгашалардын өзгөрүшүнүн эсебинен 135,5 пайызды түзгөн.

Өлкөнүн финансы рыногу алгылыктуу тенденциялардын сакталышы менен мүнөздөлгөн. Акча рыногунун пайыздык чендери анчалык өзгөрүлмөлүү болгон эмес жана акча-кредит саясатынын ченине жакындоо тенденциясын көрсөтүү менен, Улуттук банк тарабынан белгиленген пайыздык коридор чегинде болгон. Бул, бүтүндөй алганда, акча-кредит саясатынын трансмиссиялык механизминин иши күчөтүлгөндүгүн көрсөтөт.

Мурдагыдай эле, негизинен, мамлекеттик баалуу кагаздар рыногунда жигердүүлүк байкалган. Мамлекеттик баалуу кагаздардын узак мөөнөттүү рыногу, институционалдык инвесторлордун жигердүүлүгүнүн сакталышы менен көрсөтүлгөн. Депозиттер жана кредиттер рыногунда 2017-жылдын тиешелүү мезгилине

¹ ИДӨгө карата катыш көрсөткүчтөрү акыркы төрт чейректи камтуучу жылдык өзгөрүлмөлүү маалыматтардын негизинде эсептелген.

² Улуттук банктын кошумча баалоолорун эске алганда, ФОБ баасында маалыматтар.

³ ИДӨгө карата катыш көрсөткүчтөрү акыркы төрт чейректи камтуучу жылдык өзгөрүлмөлүү маалыматтардын негизинде эсептелген.

салыштырганда, жаңыдан кабыл алынган депозиттер боюнча сыяктуу эле, жаңыдан берилген кредиттер боюнча да пайыздык чендердин төмөндөшү менен катар, депозит базасынын жана кредиттик портфель көлөмүнүн өсүшү байкалган.

1-глава. Тышкы чөйрө

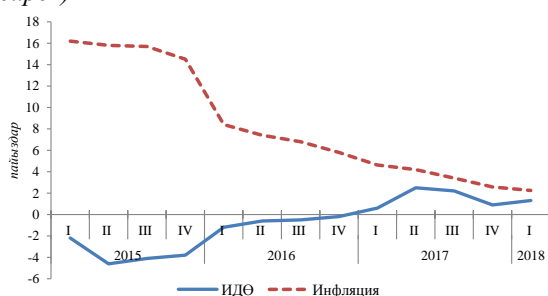
1.1. ЕАЭБге мүчө өлкөлөрдүн жана соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдүн экономикалык өнүгүүсү

Кыргызстандын соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрүнүн экономикасында экономикалык жигердүүлүктүн калыбына келүү тенденциясы сакталып турат. Россия экономикасы орточо өсүү траекториясында бекемделген. Инфляция төмөндөтүлгөн деңгээлде сакталып турат, бирок, отчеттук чейректин акырына карата мезгил факторлорунун таасирине байланыштуу, баалардын өсүшүнүн тездешти байкалган. Казакстандагы экономикалык өсүш, негизинен, мунай бааларынын жогорулоо шартында пайдалуу кендерди казып алуу жана экспорттоо көлөмүнүн көбөйүшү, ошондой эле инвестициялардын жана ички суроо-талаптын өсүшү менен шартталган. Казакстанда инфляция деңгээли максаттуу көрсөткүч чегинде болгон. Беларусь Республикасынын экономикасынын өсүшү тышкы шарттардын жакшыруусу жана ички суроо-талаптын көбөйүүсүнөн улам калыптанган, бул өз кезегинде өлкөдө керектөө бааларынын өсүшүнө өбөлгө түзгөн. Армения экономикасы жогору өсүш арымына жетип, оң трендде болгон, ал эми инфляция акырындык менен 4 пайыз таргетине жакындап келе жатат. Байкоого алынган мезгил ичинде Кытай экономикасынын туруктуу өсүшү уланган.

Россия

1.1.1-График. Россияда ИДӨ жана инфляция динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Булагы: Россия Федерациясынын Экономиканы өнүктүрүү министрлиги, «Блумберг» МА, Росстат.

продукциялары, автоунаа рыногу чөйрөсүндөгү алгылыктуу тенденциялар жана эмгек акыларынын жогорулашынан улам, керектөөчүлөр маанайынын индексинин өсүшү менен шартталган.

Россияда жана Европада жагымсыз аба-ырайынын шарттары газды керектөө жана өндүрүп алуу көлөмүнүн (жылдык мааниде март айында +14,1 пайызга) өсүшүнө жана ички жана тышкы талаптын жогорулашынан улам, электр энергиясын керектөөнүн (февралдагы 1,7 пайызга салыштырмалуу жылдык мааниде март айында +7,4 пайызга) өсүшүнүн тездешине өбөлгө түзгөн. ОПЕК+ келишиминин алкагында Россияда мунай өндүрүүнүн жылдык өсүш арымы 2016-жыл ичиндеги – 2017-жыл башындагы жогорку база эффектинин эсебинен минус чегинде калган.

Росстаттын баа берүүсү боюнча, 2018-жылдын I чейрегинде керектөө бааларынын индекси 2017-жылдын тиешелүү көрсөткүчүнө салыштырганда, 2,2 пайызга жогорулаган. Керектөө бааларынын индексинин март айындагы динамикасына, негизинен, 2017-жылы жашылча түшүмүнүн төмөн болгондугунан улам, жашылча-жемиш продукцияларынын бааларынын өсүшү таасирин тийгизген.

Отчеттук жылдын I чейрегинде Россия экономикасынын өсүшүнө өнөр жай жана негизги болуп саналбаган иш түрлөрү олуттуу салымын кошкон.

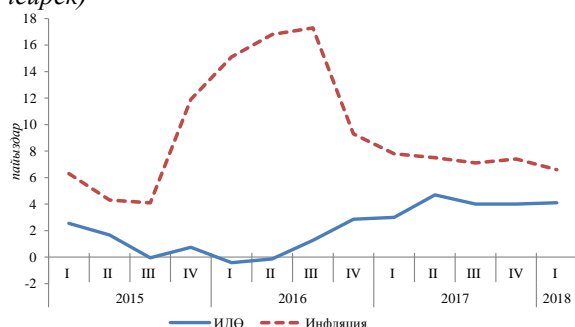
Росстаттын алдын-ала баа берүүсү боюнча, өлкөнүн ИДӨсү 2018-жылдын I чейрегинде 2017-жылдын тиешелүү көрсөткүчүнө салыштырганда, 1,3 пайызга көбөйгөн.

Экономиканын өсүшү да керектөө суроо-талабынын андан ары калыбына келиши менен колдоого алынган, бул керектөө кызмат көрсөтүүлөрү, инвестициялык багыттагы машина куруу

Казакстан

1.1.2-график. Казакстанда ИДӨ жана инфляция динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Булагы: Казакстан Республикасынын статистика боюнча агенттиги, Улуттук банктын эсептөөлөрү

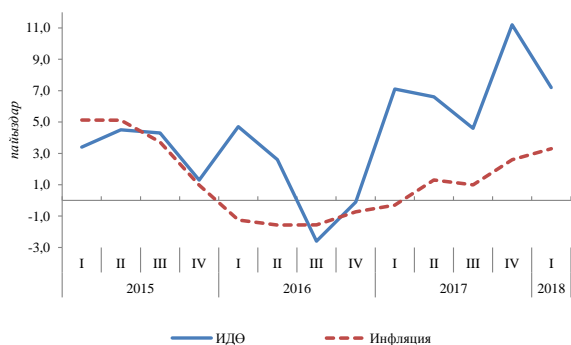
өсүү) жана айыл чарба (3,6 пайызга өсүү) секторлору – өсүүнүн негизги булактары болуп калган.

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде инфляциянын 2017-жылдын тиешелүү чейрегине карата мааниси Казакстанда 2017-жылдын ушул мезгилиндеги 7,8 пайызга салыштырганда, 6,6 пайыз деңгээлинде түптөлгөн. Казакстан Улуттук банкынын башчысынын пикири боюнча, өндүрүш чыгымдарынын өсүшү, дүйнөлүк азык-түлүк рынокторунда баалардын өсүшүнөн улам, импорттун кымбатташы жана калктын ички суроо-талабынын күчөшү жылдын январь-март айларында түптөлгөн инфляциянын негизги факторлору болуп саналат.

Армения

1.1.3-график Арменияда ИДӨ жана инфляция динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Булагы: Армениянын Улуттук статистика кызматы, «Блумберг» МА, Армения Республикасынын Борбордук банкы

экономиканы кредиттөө көлөмүнүн өсүшү жана Армения Республикасынын борбордук банкынын кеңейтүүчү акча-кредит саясаты өбөлгө түзгөн.

Отчеттук мезгил ичинде Армениядан алып келинген товарлардын жалпы алынган экспорту өткөн жылдын ушул мезгилине салыштырганда, 34,4 пайызга, ал эми импорт – 39,0 пайызга өскөн.

Армения Улуттук статистика кызматынын маалыматы боюнча, 2018-жылдын январь-март айларында өлкөнүн керектөө бааларынын индекси 2017-жылдын ушул

2018-жылдын I чейрегинде Казакстан экономикасынын өсүү динамикасы сакталып калган, бул мунайга дүйнөлүк баанын кыйла жогорулашы шартында, чийки зат товарларын өндүрүү жана экспорттоо көлөмүнүн көбөйүшү, инвестициялык жигердүүлүктүн жогорулашы жана ички талаптын калыбына келиши менен шартталган. 2018-жылдын январь-март айларында Казакстан ИДӨсүнүн өсүшү 4,1 пайызды¹ түзгөн. Тармактарга бөлүштүрүүдө байланыш (6,3 пайызга өсүү), соода (6,2 пайызга өсүү), өнөр жай (5,3 пайызга өсүү), транспорт (4,5 пайызга

2018-жылдын I чейрегинде Армения экономикасы өсүүнү уланткан. Армения Улуттук статистика кызматынын маалыматы боюнча, отчеттук мезгил ичинде өлкөнүн ИДӨсү өткөн жылдын ушул мезгилине салыштырганда, 7,2 пайызга өскөн. Мында экономикалык жигердүүлүк өткөн жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда, 10,6 пайызга жогорулаган. Бул өнөр жай (+8,2 пайыз), курулуш (+23,0 пайыз) жана кызмат көрсөтүүлөр (+16,5 пайыз) чөйрөлөрүндө жогорку өсүү деңгээли менен шартталган.

Ошондой эле ички суроо-талаптын өсүшү да экономикага колдоо көрсөткөн, ага финансы системасы тарабынан

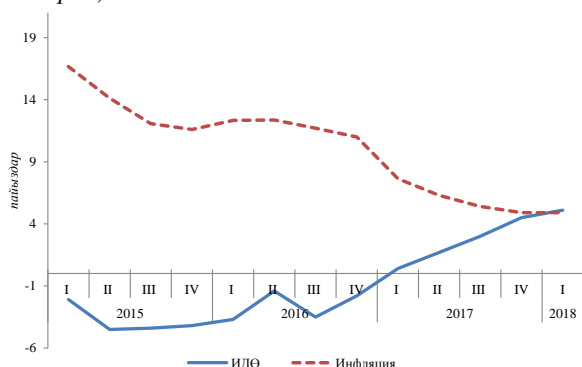
¹Казакстан Республикасынын Улуттук экономика министрлигинин алдын ала маалыматтары боюнча

мезгилине салыштырганда 3,3 пайызга өскөн, бул, негизинен, ЕАЭБ менен макулдашуу алкагында 2018-жылдын январынан тартып жаңы бажы алымдарынын киргизилишине байланыштуу болгон. Отчеттук мезгил ичинде азык-түлүк товарларына баалар (алкогол ичимдиктерин жана тамекини кошо алганда) 4,2 пайызга жогорулаган, ал эми азык-түлүктөн башка товарларга баалар жана кызмат көрсөтүүлөргө тарифтер, тиешелүүлүгүнө жараша, 4,4 пайызга жана 1,4 пайызга өскөн.

Беларусь

1.1.4-график. Беларусияда ИДӨ жана инфляция динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Булагы: Беларусь Республикасынын Улуттук статистика комитети

2018-жылдын I чейрегиндеги өсүштүн алгылыктуу динамикасы, негизинен, реалдуу эмгек акынын өсүшүнүн эсебинен ички сурооталаптын көбөйүшү, ошондой эле Россиядагы экономикалык абалдын жакшыруусунан улам, тышкы сурооталаптын кеңейүүсү менен шартталган. 2018-жылдын январь-март айларында Беларусияда ИДӨнүн өсүшү 5,1 пайызды¹ түзгөн. Машиналарды жана жабдууларды (22,9 пайызга), кокс жана мунайды кайра иштетүү продукталарын (20,1 пайызга) жана негизги фармацевтикалык продуктуларды (16,2 пайызга) чыгаруу эсебинен өнөр жай секторунда (9,4 пайызга) өндүрүш

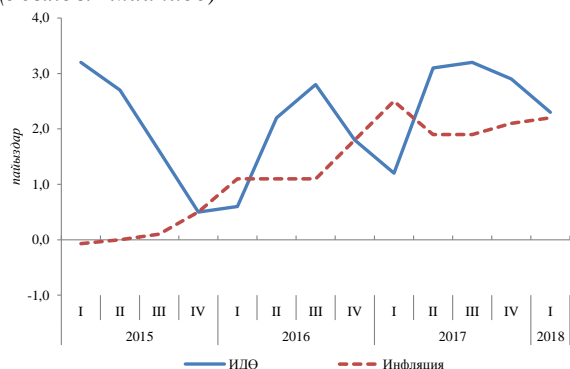
көлөмүнүн кыйла көбөйгөндүгү байкалган.

2018-жылдын I чейрегинде Беларусь республикасында инфляция мааниси 2017-жылдын тиешелүү мезгилиндеги 7,6 пайызга каршы 4,9 пайыз деңгээлинде түптөлгөн. Каралып жаткан мезгил ичинде керектөө бааларынын өсүшүнө административдик жөнгө салуу чаралары жана чогуу алгандагы талаптын көбөйүүсү да түрткү болгон.

АКШ

1.1.5-график. АКШда ИДӨ жана инфляция динамикасы

(жылдык мааниде)

Булагы: АКШ Соода министрлиги, АКШнын Эмгек министрлиги, «Блумберг» МА.

Каралып жаткан мезгил ичинде АКШ экономикасы орточо арым менен өскөн. 2018-жылдын I чейрегинде ИДӨнүн өсүшү 2017-жылдын IV чейрегиндеги 2,9 пайыздан басаңдоо менен, 2,3 пайызды түзгөн (өткөн чейрекке салыштырмалуу жылдык арымга кайра эсептөөдө). I чейрек ичинде өсүүнүн басаңдашы статистикалык маалыматтардын сезондук өзгөрмөлүүлүгүн тазалап кайра саноодон келип чыккан кемчиликтерине байланыштуу болгон жана аналитиктердин пикири боюнча бул убактылуу көрүнүш болуп саналат. Байкоого алынып жаткан чейректе керектөөчүлөрдүн чыгашаларынын өсүшүнүн басаңдоосу байкалган. Инвестициялар жана мамлекеттик чыгашалар туруктуу бойдон калган, ал эми тышкы сооданын тартыштыгы кыскарып, экономиканын өсүшүнө түрткү берүүчү таасирин тийгизген.

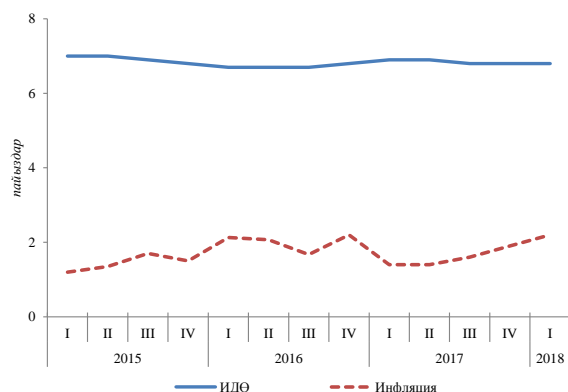
¹Белстаттын алдын ала маалыматтары боюнча

2018-жылдын I чейрегинде инфляция деңгээли жогорулап, март айында 2,4 пайызга жеткен. Буга отун-энергетикалык топко кирген товарларга баа индексинин өсүшү, ошондой эле эмгек акыларынын өсүш алкагында жана өбөлгөлөөчү фискалдык саясаттан улам, базалык инфляциянын өсүшү түрткү болгон.

Кытай

1.1.6-график. Кытайдагы ИДӨ жана инфляция динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейректе)

Булагы: Кытай Эл Республикасынын Улуттук статистика бюросу, «Блумберг» МА

басаңдаган. Баа динамикасына февраль айынын экинчи жарымында Кытай жаңы жылынын майрамдалышы өз таасирин тийгизген. Товарлар топторунун көпчүлүгүндө баалардын өсүш арымы бир кылка жана орточо болуп, саламаттыкты сактоо кызмат көрсөтүүлөрүнө баалар кыйла жогорулаган.

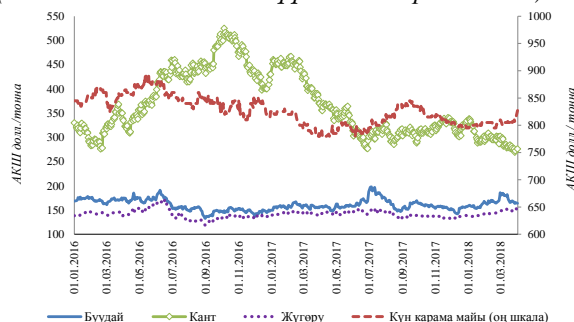
1.2. Дүйнөлүк товардык-чийки зат рыноктору

Дүйнөлүк товардык-чийки зат рынокторунда жагдай салыштырмалуу туруктуу бойдон калган. Айрым азык-түлүк товарларына баалардын жогорулашы байкалган, бирок, бул Кыргыз Республикасында баалардын жогорулашына таасирин тийгизген эмес. Алтынга баалар өзгөрүлмөлүү болгон, бирок, даана көрүнгөн көтөрүлүүчү же басаңдоочу баа динамикасы байкалган эмес.

Азык-түлүк рыногу

1.2.1-график. Азык-түлүк товарларына баа динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү айына карата айда)

Дүйнөлүк азык-түлүк рынокторунда жалпысынан баалар туруктуу болгон, негизги товарлар баа динамикасынын ар башка багыттарына ээ болгон.

Байкоого алынган мезгилде аба-ырайынын жагымсыз шарттарынын АКШдагы, Европа жана Аргентинадагы түшүмгө тиешелүү таасирин тийгизе тургандыгы жөнүндө тынчсыздануунун натыйжасында, дан өсүмдүктөрүнө баалар өскөн. Ошондой эле дан өсүмдүктөрүн

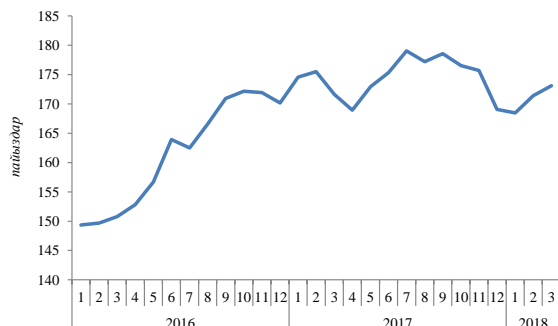
өстүрүү көлөмү дүйнөдө, анын ичинде, Россия менен Казакстанда төмөндөшү, бирок, рекорддук деңгээлге жакын боло тургандыгы болжолдонууда.

Көпчүлүк өсүмдүк майларына баалар өндүрүш боюнча алгылыктуу болжолдоолордон улам, төмөндөө динамикасын көрсөткөн. Кыргызстандын керектөө

куржунунун түзүмүндө басымдуу үлүштү ээлеген күн карама майына баалар, жалпысынан туруктуу болгон.

Кантты өндүрүү жана сунуштоо деңгээли жогору болгондугуна байланыштуу, өтүп жаткан жылдын январь-март айларында канттын баасы кыйла төмөндөгөн.

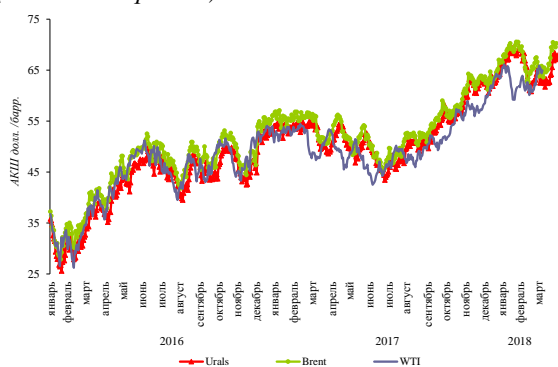
1.2.2-график. ФАО азык-түлүк баа индексинин динамикасы

2018-жылдын март айында ФАО азык-түлүк бааларынын индекси 2017-жылдын декабрындагы көрсөткүчкө салыштырганда, 2,4 пайызга жогору түптөлгөн. Буга импортко суроо-талаптын жогору болгондугуна байланыштуу, дан эгиндеринин кымбатташы, ошондой эле сүт азыктарына баалардын өсүшү негизги таасирин тийгизген. Ал эми өсүмдүк майларына жана кантка баалардын индекси төмөндөгөн.

Энергопродукциялар рыногу

График 1.2.3. Мунайга баа динамикасы (АКШ долларында)

2018-жылдын I чейрегинде дүйнөдөгү экономикалык жана геосаясий өзгөрүүлөрдөн улам, мунайга дүйнөлүк баа динамикасынын өзгөрүлмөлүүлүгү байкалган.

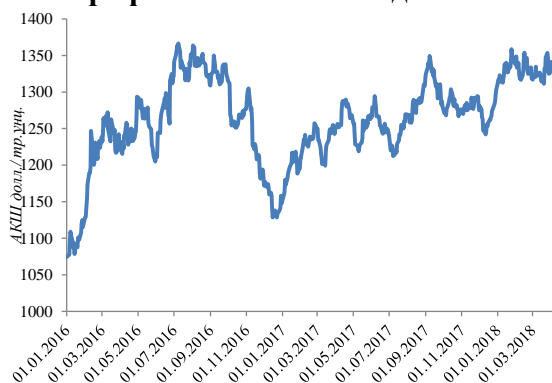
Отчеттук мезгил ичинде мунайдын негизги сортторуна (Urals, Brent, WTI) баалар бир баррель үчүн 59,2-70,5 АКШ доллары диапазонунда өзгөрүлүп турган. 2018-жылдын I чейрегинде Brent маркасындагы мунайга орточо баа өткөн чейрекке салыштырганда, 9,4 пайызга жогорулап, бир баррель үчүн 67,2 АКШ

долларын түзгөн (өткөн жылдын ушул мезгилине салыштырганда, баа 23,0 пайызга жогорулаган). Бүтүндөй алганда, 2018-жылдын башталышынан Brent маркасындагы мунайга баа 66,9 АКШ долларынан 70,3 АКШ долларына чейин 5,1 пайызга өскөн.

Байкоого алынган мезгил ичинде фундаменталдык сыяктуу эле, конъюнктуралык факторлор да чийки зат рыногунда баа түзүүгө таасирин тийгизген. Алсак, Кытай тарабынан суроо-талаптын өсүшү жана мунай казып алууну кыскартуу боюнча ОПЕК+ келишиминин узартылышы, Венесуэлада, Нигерияда жана Анголада мунай өндүрүү көлөмүнүн кыскарышы, ошондой эле АКШнын Иранга каршы санкция киргизиши мунайга баалардын өсүшүн шарттаган. Мында АКШда мунай казып алуу көлөмүнүн кыйла көбөйтүлүшү мунайга баалардын өсүшүнө кысым жасаган.

Алтын рыногу

1.2.4-график. Алтынга баа динамикасы

Булагы: «Блумберг» МА

Алтынга баа динамикасы 2018-жылдын I чейрегинде өзгөрүлмөлүү болгон, бирок даана көрүнгөн көтөрүлүүчү же басаңдоочу баа динамикасы байкалган эмес. Аталган баалуу металлга орточо баа салыштырмалуу жогору деңгээлде түптөлгөн. Чейрек ичинде алтынга бааны белгилөөгө фонддук индекстердин корректировкалоосу жана АКШ менен Кытайдын ортосунда соода мамилелеринин татаалданышы тууралуу инвесторлордун тынчсыздануусу жогорулатуучу таасирин тийгизген. Түндүк Кореядагы геосаясий курч абалдын басаңдашы, ошондой эле АКШ экономикасы боюнча белгиленген алгылыктуу болжолдоолор алтындын баасынын төмөндөшүнө түрткү болгон. АКШ ФРСинин март айындагы отурумунун алдында аталган металлга баанын төмөндөшү белгиленген, бирок, жөнгө салуучунун акча-кредит саясатынын андан аркы курсу боюнча позициясы күтүлгөндөн да кыйла акырын болгондугуна байланыштуу, алтынга котировкалар жогорулоо жагына өзгөргөн.

2-глава. Макроэкономикалык өнүгүү

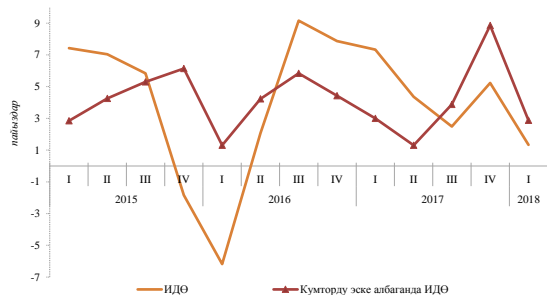
2.1. Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр рыногундагы суроо-талап жана сунуш

«Кумтөр» кен казып алуу ишканаларында өндүрүш көлөмүнүн азайгандыгына байланыштуу, 2018-жылдын I чейрегинде экономиканын өсүш арымы басандаган. Соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдүн экономикасында экономикалык жигердүүлүктүн өсүшү, республикага акча которуулардын алгылыктуу агымы, бюджеттик чыгашалардын көбөйүшү ички жана тышкы суроо-талапка оң таасирин тийгизген.

Суроо-талап

2.1.1-график. ИДӨ динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Булагы: Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети, эсептөөлөр: Улуттук банк

Өтүп жаткан жылдын I чейрегинде өлкө экономикасында өсүү динамикасынын басандашы байкалган. Калктын айкын реалдуу эмгек акыларынын өсүшүнө инфляциянын орточо төмөн арымы өбөлгө түзгөн.

Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитетинин алдын ала маалыматтары боюнча 2018-жылдын I чейрегинде ИДӨнүн өсүшү 1,3 пайызды түзгөн (2017-жылдын I чейрегинде 7,3 пайызга өсүү байкалган). «Кумтөр» кен казып алуу ишканаларын эске

албаганда, ИДӨнүн өсүшү 2,9 пайызды түзгөн (2017-жылдын ушул мезгилинде 3,0 пайызга өсүү катталган). 2018-жылдын I чейрегинде экономиканын өсүш арымы 2017-жылдын ушул мезгилине салыштырганда басандаган, бул негизинен, «Кумтөр» кен казып алуу ишканаларында өндүрүш көлөмүнүн азайгандыгына байланыштуу болгон.

Экономиканын өсүшүнө соода (0,6 п.п), транспорт (0,3 п.п.), курулуш (0,2 п.п.) жана айыл чарба (0,1 п.п.) сыяктуу секторлор тарабынан алгылыктуу салым кошулган, ал эми маалымат жана байланыш (-0,3 п.п.) чөйрөлөрүнүн салымы терс болгон.

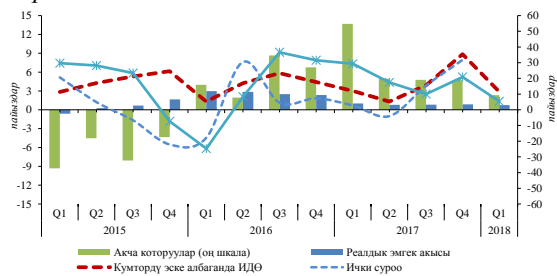
2018-жылдын январь-март айларында бир кызматкердин орточо айлык номиналдык эмгек акысы¹ 2017-жылдагы тиешелүү мезгилге салыштырганда 6,5 пайызга көбөйүү менен 15 120 сомду түзгөн. Курулуш (18,1 пайыз), башка тейлөө иши (21,6 пайыз), маалымат жана байланыш (16,0 пайыз) чөйрөлөрүндө орточо эмгек акынын жогорулашы байкалган.

2018-жылдын январь-март айларында реалдуу эмгек акынын өсүшү 2017-жылдын ушул мезгилине салыштырганда 3,3 пайызды түзгөн (2017-жылдын январь-март айларында 4,0 пайызга өсүү байкалган).

¹ Чакан ишканаларды эске албаганда.

2.1.2-график. Ички суроо-талап жана акча которуулар динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Булагы: Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети, эсептөөлөр: Улуттук банк

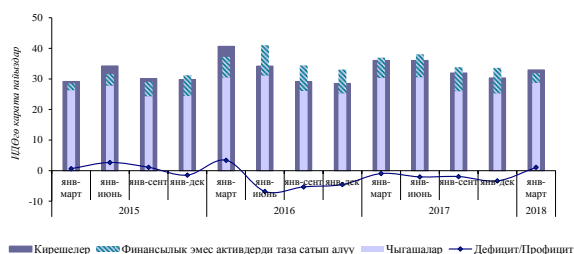
Бүтүндөй алганда, 2018-жыл башынан жеке адамдардын акча которуу системалары аркылуу өткөрүлгөн акча которууларынын төмөнкүдөй алгылыктуу динамикасы байкалган: 2018-жылдын I чейрегинде доллар эквивалентинде таза агылып кирүү 2017-жылдын ушул мезгилине салыштырганда, 9,2 пайызга көбөйгөн.

Мамлекеттик финансы сектору

2018-жылдын I чейрегинде мамлекеттик бюджеттин профицити 1,1 млрд сомду же ИДӨгө карата 1,1 пайызды түзгөн (2017-жылдын I чейрегинде бюджеттин тартыштыгы 0,8 млрд сом же ИДӨгө карата 0,9 пайыз өлчөмүндө түптөлгөн). Мамлекеттик бюджеттин баштапкы профицити (мамлекеттик карызды тейлөө боюнча пайыздык төлөөлөрдү эске албаганда) 2,8 млрд сомду же ИДӨгө карата 2,8 пайызды түзгөн.

2.1.3-график. Мамлекеттик бюджетти аткаруу

(өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата мезгил, топтолмо)

Булагы: Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин Борбордук казыналыгы, Улуттук банк

азайышы, ошондой эле расмий трансферттердин төмөндөшү жалпы кирешелердин өсүш арымын ооздуктаган.

Мамлекеттик бюджеттин операциялык ишке чыгашалары 28,2 млрд сомго же ИДӨгө карата 28,7 пайызды түзүп, жылдык мааниде 7,9 пайызга же 2,1 млрд сомго көбөйгөн. Жаңы бюджеттик классификациянын, ошондой эле Бюджеттик кодексин колдонууга кирүүсүнө байланыштуу, экономикалык классификация боюнча чыгашалар түзүмүндө “гранттар жана салымдар” статьясы боюнча чыгашалар (7,7 млрд сомго) көбөйгөндүгү жана субсидияларга жана социалдык жөлөкпулдарга чыгашалардын

2017-жылдын IV чейрегинин алдын ала жыйынтыктары боюнча ички суроо-талаптын¹ өсүшү 2016-жылдын ушул мезгилине салыштырганда, 7,9 пайызды түзгөн. Мындай өсүү негизги фондулардын дүң топтоосу (+10,4 пайызга) көбөйүшүнүн эсебинен түптөлгөн дүң топтоонун (+19,1 пайызга) көбөйүшүнө жана түпкү керектөөнүн (+3,6 пайызга) байланыштуу болгон. Акча которуулардын алгылыктуу динамикасы да ички суроо-талаптын көбөйүшүнө түрткү болгон (2017-жыл жыйынтыгы боюнча өсүш арымы 24,2 пайызды түзгөн).

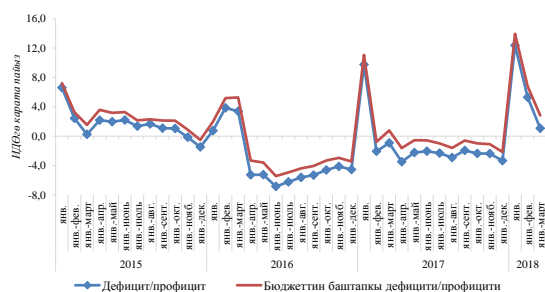
Мамлекеттик бюджеттин операциялык иштертен алынган кирешелери 2017-жылдагы тиешелүү көрсөткүчкө салыштырганда, 4,4 пайызга же 1,4 млрд сомго көбөйүү менен 32,4 млрд сомду же ИДӨгө карата 32,9 пайызды түзгөн. Каралып жаткан мезгил ичинде салык кирешелеринин алгылыктуу өсүш динамикасы сакталып, түшүүлөр өткөн жылдагы көрсөткүчтөрдөн ашкандыгы байкалган. Ошол эле мезгилде мамлекеттик ишканалардын² пайдасынын азайышынан улам, салыктан башка түшүүлөрдүн

¹ Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитетинин маалыматтары боюнча. 2018-жылдын I чейреги үчүн маалыматтардын жоктугунан улам, кыйла мурдагы мезгилдердеги маалыматтарга шилтеме келтирилген.

² 2017-жылдын март айында Улуттук банктын 2,6 млрд сом өлчөмүндө пайдасы өлкөнүн бюджетине чегерилгендигине байланыштуу, мамлекеттик ишканалардын пайдасы азайган.

(4,4 млрд сомго)¹ азайгандыгы белгиленген. Байкоого алынган мезгил ичинде эмгекти төлөөгө чыгашалар 2017-жылдын ушул мезгилине салыштырганда, кыйла төмөн арым менен өскөн, ал эми товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү сатып алууга кеткен чыгымдар азайган.

2.1.4-график. Бюджеттин артыштыгы (өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата мезгил, топтомло)

Булагы: Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин Борбордук Казыналыгы, Улуттук банк

I чейрегинде мамлекеттик карызды тейлөө 5,5 млрд сом же ИДӨгө карата 6,1 пайызды түзгөн).

2018-жылдын I чейрегинде республикалык бюджеттин ресурстук бөлүгүнүн аткарылышы 110,7 пайызды түзгөн. Пландын ашыгы менен аткарылышы салыкты администрлөө сапатынын жакшырышынан улам, бажы түшүүлөрү, ошондой эле мамлекеттик баалуу кагаздарды чыгаруудан түшкөн каражаттар менен камсыз болгон. Бюджеттин чыгаша бөлүгүнүн аткарылышы 135,5 пайызды түзгөн, бул негизинен, артыкчылык берилген статьялар боюнча, атап айтканда, Медициналык милдеттүү камсыздандыруу фондуна жана Социалдык фондуга которулган трансферттер боюнча чыгашалардын белгиленген көлөмдөн четтешинин эсебинен болгон.

Инвестициялар

Отчеттук мезгил ичинде инвестицияларды негизги капиталга өздөштүрүү деңгээли 2017-жылдын I чейрегине салыштырганда, 4,5 пайызга жогорулаган (салыштырма баада).

2.1.1-таблица. Каржылоо булактары боюнча негизги капиталга инвестициялар (млн сом, пайыздар)

	январь-март			
	2017-ж.	2018-ж.	2017-ж.	2018-ж.
	млн. сом		үлүшү, пайыздар	
Бардыгы	17 689,6	18 522,5	100,0	100,0
Ички инвестициялар	12 775,1	15 309,3	72,2	82,6
Республикалык бюджет	379,9	621,2	2,1	3,3
Жергиликтүү бюджет	52,9	78,6	0,3	0,4
Ишканалар жана уюмдар каражаттары	6 030,7	7 409,3	34,1	40,0
Банктын кредити	10,8	1 022,2	0,1	5,5
Калктын каражаттары (КР резиденттеринин кайрымдуулук каражаттарын кошо алганда)	6 300,8	6 178,0	35,6	33,4
Тышкы инвестициялар	4 914,5	3 213,2	27,8	17,4
Чет өлкө кредити	2 633,1	1 421,2	14,9	7,7
Тике чет өлкө инвестициялары	1 777,4	1 106,9	10,0	6,0
Чет өлкө гранттары жана гуманитардык жардам	504,0	685,1	2,9	3,7

Булагы: Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети

ошондой эле мамлекеттик башкаруу жана коргоо ишинде негизги капиталга инвестициялар көлөмү төмөндөгөн.

2017-жылдын I чейрегине салыштырганда, негизги капиталга ички булактар эсебинен каржыланган инвестициялар көлөмү 19,6 пайызга, мында банк кредиттеринин эсебинен - 94,6 эсеге, (каражаттар, негизинен, иштеп чыгуу өндүрүш объекттерин,

Финансылык эмес активдерди сатып алуу боюнча операцияларга бюджеттик каражаттардын таза агылып чыгышы 3,1 млрд сомду жана ИДӨгө карата 3,1 пайызды түзгөн. Капиталдык чыгашалардын негизги үлүшү жолдорду оңдоого, имараттарды жана курулмаларды сатып алууга туура келет.

Мамлекеттик карызды тейлөөгө 5,3 млрд сом же ИДӨгө карата 5,4 пайыз жумшалган, анын ичинде негизги сумманы төлөө 3,5 млрд сом же ИДӨгө карата 3,6 пайызды түзгөн (2017-жылдын

И чейрегинде мамлекеттик карызды тейлөө 5,5 млрд сом же ИДӨгө карата 6,1 пайызды түзгөн).

2018-жылдын I чейрегинде республикалык бюджеттин ресурстук бөлүгүнүн аткарылышы 110,7 пайызды түзгөн. Пландын ашыгы менен аткарылышы салыкты администрлөө сапатынын жакшырышынан улам, бажы түшүүлөрү, ошондой эле мамлекеттик баалуу кагаздарды чыгаруудан түшкөн каражаттар менен камсыз болгон. Бюджеттин чыгаша бөлүгүнүн аткарылышы 135,5 пайызды түзгөн, бул негизинен, артыкчылык берилген статьялар боюнча, атап айтканда, Медициналык милдеттүү камсыздандыруу фондуна жана Социалдык фондуга которулган трансферттер боюнча чыгашалардын белгиленген көлөмдөн четтешинин эсебинен болгон.

Негизги капиталга инвестициялардын өсүшү, айрыкча, пайдалуу кен казып алуу объектилерин курууда, иштеп чыгуу өндүрүшүндө, айыл чарбасында жана балык уулоодо, дүң жана чекене соода жүргүзүүдө, кесипкөй жана илимий иштерде, саламаттыкты сактоодо, ошондой эле искусство жана оюн-зоок объектилеринде белгиленген.

Ошол эле учурда электр энергиясы, газ, буу жана тазаланган аба менен камсыз кылуу боюнча объектилерди курууда, мейманканалар менен тойканалардын,

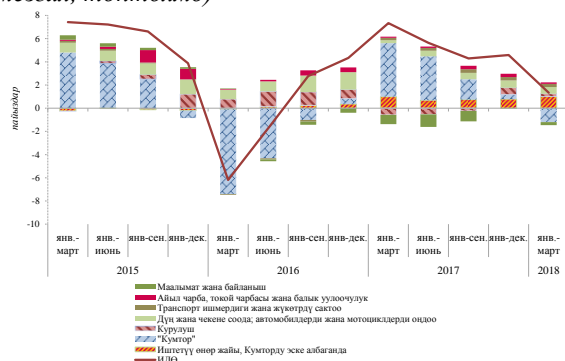
¹ Пенсиянын базалык бөлүгү боюнча чыгашалар “гранттар жана салымдар” статьясы боюнча классификацияланат, буга чейин алар “социалдык жөлөкпүлдар жана төлөөлөр” статьясына кирген.

мейманканаларды жана тойканаларды курууга жана реконструкциялоого жумшалган), республикалык бюджеттин эсебинен - 1,6 эсеге, жергиликтүү бюджеттин эсебинен – 1,5 эсеге, ишканалар менен уюмдардын каражаттарынын эсебинен – 22,6 пайызга өскөн. Бул учурда калк каражаттарынын эсебинен каржыланган инвестициялар 2,1 пайызга төмөндөгөн. Тышкы булактар эсебинен каржыланган инвестициялар көлөмү 34,7 пайызга, мында чет өлкө кредиттеринин эсебинен – 1,9 эсеге, тике чет өлкө инвестицияларынын эсебинен – 1,6 эсеге кыскарган. Ошол эле учурда чет өлкө гранттары жана гуманитардык жардамдын эсебинен каржыланган инвестициялар 1,4 эсеге көбөйгөн.

Сунуш

2.1.5-график. Негизги тармактардын ИДӨнүн өсүшүнө салымы

(өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата мезгил, топтолмо)

Булагы: Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети, эсептөөлөр: Улуттук банк

кирбеген башка минералдык продуктуларды (36,6 пайыз) жана мунай продуктуларын өндүрүүдө (31,6 пайызга) өнөр жай өндүрүшүнүн айкын көлөмүнүн көбөйүшү эсебинен түптөлгөн. Муну менен катар эле, металл кендерин казып алуу - 38,7 пайызга, транспорт каражаттарын өндүрүү - 32,2 пайызга, машиналарды жана жабдууларды өндүрүү - 24,7 пайызга, негизги металлдар - 6,4 пайызга жана тамак-аш продуктуларын өндүрүү - 1,8 пайызга кыскаргандыгы белгиленген. Мында өнөр жай өндүрүшүнүн көлөмү боюнча көрсөткүчтөргө 2017-жылдын I чейрегинде аталган сектордо катталган жогору база да олуттуу таасирин тийгизген.

Электр энергиясы, газ, буу жана тазаланган аба менен камсыз кылуу көлөмү электр энергиясын өндүрүү жана бөлүштүрүү эсебинен, 2017-жылдын I чейрегиндеги деңгээлден 8,6 пайызга ашкан.

Дүң жана чекене соода жүгүртүүсү, автоунааларды жана мотоциклдерди ремонттоо 2018-жылдын I чейрегинде чекене (3,1 пайыз) жана дүң (9,4 пайызга) соода көлөмүнүн көбөйүшүнүн эсебинен 3,7 пайызга көбөйгөн.

2018-жылдын I чейрегинде маалымат жана байланыш чөйрөсүндө кирешелердин төмөндөө тенденциясы 2017-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда, 5,8 пайызга төмөндөгөн.

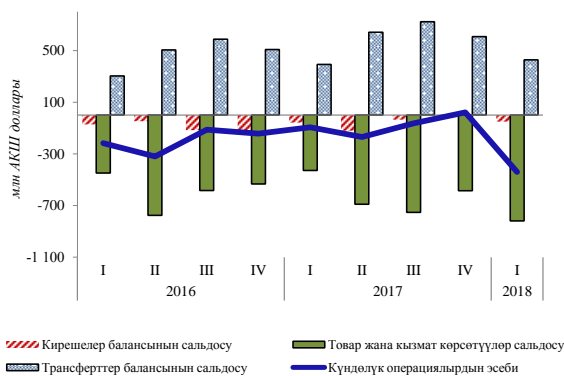
2.2. Тышкы сектор¹

2018-жылдын I чейрегинде күндөлүк операциялар эсебинин тартыштыгы көбөйгөн, буга күндөлүк трансферттердин таза агылып кирүүсүнүн өсүшү алкагында товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү сатуу балансынын начарлоосу түрткү берген.

¹ Улуттук банктын кошумча баа берүүлөрүн эске алуу менен, алдын ала жана болжолдуу маалыматтар боюнча. Салыштыруу мезгили – өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек.

2.2.1-график. Күндөлүк операциялар эсеби

(млн АКШ долларында)

Эскертүү: Алдын ала жана болжолдуу маалыматтар боюнча

Болжолдуу жана алдын ала маалыматтар боюнча отчеттук жылдын I чейрегинде күндөлүк эсептин тартыштыгы 440,0 млн АКШ долларына чейин өскөн жана ИДӨгө¹ карата 8,7 пайызды түзгөн.

Кыргыз Республикасынын соода балансынын тартыштыгы отчеттук мезгил ичинде 90,2 пайызга көбөйгөн жана 734,5 млн АКШ доллары чегинде катталган. Мындай тенденция отчеттук мезгилде алтындын жана башка товарлар экспортунун төмөндөөсү жана импорттук берүүлөрдүн өсүшү менен шартталган.

2.2.1. Кыргыз Республикасынын соода балансы²

(млн АКШ доллары)

	2015	2016	2017	2017 I кв.	2018* I кв.	Өзг-үү %	Өзг-үү млн долл.
Соода тендеми	-2 240,8	-2 136,5	-2 362,9	-386,1	-734,5	90,2	-348,4
Экспорт (ФОб)	1 619,0	1 607,9	1 832,7	433,8	380,4	-12,3	-53,4
Алтын	665,4	701,6	700,4	150,5	122,1	-18,9	-28,4
Импорт (ФОб)	3 859,8	3 744,4	4 195,6	819,9	1 114,8	36,0	295,0
Мунайпродуктылар	830,0	467,4	467,4	101,9	107,1	5,1	5,2

* Алдын ала маалымат

Отчеттук мезгил ичинде товарлардын экспорту (ФОб баасында) 12,3 пайызга төмөндөө менен 380,4 млн АКШ доллары чегинде катталган. Экспорттун динамикасына 2017-жылдын тиешелүү чейрегине салыштырганда алтынды берүүлөрдүн 18,9 пайызга төмөндөөсү, ошондой эле башка товарлардын экспорту төмөндөөсү таасирин тийгизген. Алтынды эске албаганда экспорт 8,8 пайызга азайган, негизинен, бул бут кийимди, баалуу металл кендерди жана алардын аралашмаларын, тамекини ж.б берүүнүн төмөндөөсү эсебинен жүргөн.

Жылдын I чейрегинде товарлар импорту (ФОб баасында) 36,0 пайызга көбөйүү менен 1 114,8 млн АКШ доллары чегинде түптөлгөн. Кийим-кече жана ага тиешелүү буюмдар, бут кийим, болот жана чоюн, токулган кездемелер, тамекилер, электр линиялык телефондор же телеграф аппараттары сыяктуу товарлардын импорттук түшүүлөрүнүн артышы байкалган. Энергопродукттарды эске албаганда импорт 1 007,7 млн АКШ доллары деңгээлинде түптөлгөн, бул 2017-жылдын биринчи чейрегиндеги деңгээлинен 40,4 пайызга жогору.

Отчеттук мезгилде күндөлүк трансферттердин таза агылып кирүүсү 2017-жылдын ушул эле мезгилиндегиден 9,2 пайызга жогору түптөлгөн. Мигранттардын эмгек шарттарынын ыңгайлуу болушу, ошондой эле Россия экономикасынын орточо өсүшү жеке трансферттердин таза агылып кирүү динамикасынын алгылыктуу чекте түптөлүшүнө өбөлгө түзгөн, ал 429,3 млн АКШ долларына жеткен.

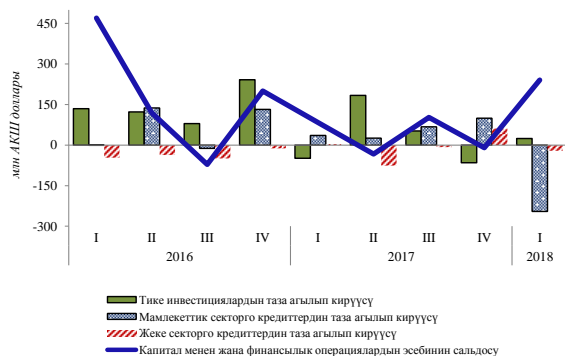
¹ ИДӨгө карата катыштар көрсөткүчтөрү акыркы төрт чейректи камтуучу, өзгөрүлмөлүү жылдык маалыматтар негизинде эсептелген.

² Тышкы соода боюнча маалыматтар айыл чарба продукциялары (2017-жылга чейин) жана ЕАЭБ өлкөлөрү менен өз ара соода жүргүзүү боюнча (2015-жылдын III чейреги) УСКнын кошумча баа берүүлөрүн жана Улуттук банктын баа берүүлөрүн эске алуу менен келтирилген.

Кызмат көрсөтүүлөр балансынын тартыштыгы отчеттук чейрек ичинде 83,8 млн АКШ долларына көбөйгөн, ал эми «кирешелер» статьясы боюнча тартыштык 50,0 млн АКШ долларына чейин төмөндөгөн.

Улуттук банктын алдын ала баа берүүлөрү боюнча 2018-жылдын I чейрегинде күндөлүк эсептин тартыштыгы капитал менен операциялардын жана финансылык операциялардын эсеби боюнча капиталдын 240,7 млн АКШ доллар өлчөмүндө агылып кирүүсү менен жабылат. Кароого алынып жаткан мезгил ичинде эсеп көрсөткүчтөрүнүн динамикасына Кыргыз Республикасынын Россия Федерациясы алдындагы карызынын эсебинен 240,0 млн АКШ доллары өлчөмүндө бир жолку эсептен чыгаруунун суммасы олуттуу таасирин тийгизет.

2.2.2-график. Капитал менен операциялар жана финансылык операциялар эсеби

Капитал менен операциялар эсеби боюнча капиталдын агылып кирүүсү 262,1 млн АКШ доллары өлчөмүндө катталган, ал эми финансылык эсептин сальдосу 21,4 млн АКШ доллары өлчөмүндө терс мааниде түптөлгөн. Финансылык эсеп боюнча капиталдын негизги агылып кирүүсү «тике инвестициялар» статьясы боюнча 24,3 млн АКШ доллары өлчөмүндө түптөлөөрү күтүлүүдө. «Жана башка инвестициялар» статьясы боюнча сальдо россия кредитин эсептен алып салуулардан улам, мамлекеттик сектордун чет өлкө

милдеттенмелеринин кыскаруусунун таасиринен улам, 45,7 млн АКШ доллары өлчөмүндө терс мааниде катталган. Ушуну менен катар эле, резиденттердин чет өлкө активдеринин 2017-жылдын ушул эле мезгилине салыштырганда көбөйүүсү болжолдонууда.

Ошентип, отчеттук жылдын биринчи чейрегинин жыйынтыгы боюнча Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми 20,2 млн АКШ доллары өлчөмүндө алгылыктуу сальдодо түптөлгөн. Дүң эл аралык камдарды жабуу көлөмү товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн келечектеги импортунун 3,9 айын жабат¹.

Сомдун реалдуу жана номиналдуу эффективдүү алмашуу курсунун индекси.

2.2.2-таблица. Алмашуу курсу боюнча негизги көрсөткүчтөр

	жыл (ор.)			ай өткөн жылдын башына карата (айдын акырына)		
	2016 (ор.) январь-декабрь	2017 (ор.) [*] январь-декабрь	%	2017-ж. Декабрь	2018-ж. Март	%
РЭАК	113,7	111,3	-1,7	112,5	110,7	-1,6
НЭАК	112,8	110,7	3,5	112,2	109,8	-2,2
РЭАК кытай юанына карата	80,8	85,6	-4,6	83,3	82,0	-1,6
НЭАК кытай юанына карата	64,5	66,7	-3,0	64,2	62,9	-2,0
РЭАК еврого карата	107,2	109,0	-8,0	103,1	102,3	-0,8
НЭАК еврого карата	78,8	78,6	-7,9	73,9	72,5	-1,9
РЭАК каз. тенгесине карата	141,7	131,8	26,4	131,6	128,6	-2,3
НЭАК каз. тенгесине карата	152,1	147,5	43,6	149,1	146,6	-1,7
РЭАК орус рублине карата	131,4	116,2	-4,9	116,5	116,3	-0,2
НЭАК орус рублине карата	144,8	128,3	1,5	127,3	126,5	-0,6
РЭАК АКШ долларына карата	87,2	89,9	-9,1	90,1	91,9	2,0
НЭАК АКШ долларына карата	65,7	66,7	-8,3	66,0	67,4	2,0

* алдын-ала маалымат
 ↓ - сомдун нарсызданышы, атаандаштыкка жөндөмдүүлүктүн жакшыруусу
 ↑ - сомдун бекемдениши, атаандаштыкка жөндөмдүүлүктүн начарлоосу

2018-жылдын биринчи чейрегинин акырына карата номиналдуу жана реалдуу эффективдүү алмашуу курсунун өткөн жылдын декабрь айына салыштырмалуу төмөндөшү байкалган. Алдын ала маалыматтар боюнча сомдун номиналдуу эффективдүү алмашуу курсунун (НЭАК) индекси 2017-жылдын башталышынан тартып 2,2 пайызга төмөндөп, ушул эле жылдын март айынын акырында 109,8 түзгөн.

Индекстин мындай төмөндөшү сомдун 2017-жылдын декабрь айындагы орточо курсуна салыштырганда өтүп жаткан жылдын март айында: кытай юанына карата 2,0 пайыз, еврого карата 1,9 пайызга, казак

¹ Конвертацияланбаган валюталарды эске алганда.

теңгесине – 1,7 пайызга орус рублине карата – 0,6 пайызга нарксызданышынан улам түптөлгөн¹.

Кыргызстанда инфляция деңгээлинин кыйла жогору болгондугуна карабастан², НЭОК индексинин төмөндөөсү реалдуу эффективдүү алмашуу курсунун индексинин да төмөндөөсүн шарттаган, ал 2017-жылдын декабрынан тартып 1,6 пайызга кыскарган жана 2018-жылдын март айынын акырына карата 110,7 түзгөн.

¹ Сомду эки тараптуу алмашуу номиналдык курсу боюнча маалыматтар келтирилген.

² Кыргыз Республикасында 2018-жылдын 1 чейрегиндеги инфляция 1,2 пайыз деңгээлинде түптөлгөн, бул учурда алдын ала маалыматтар боюнча соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдө инфляциянын орточо деңгээли 0,6 пайызды түзгөн.

3-глава. Акча-кредит саясаты

3.1. Акча-кредит саясатын ишке ашыруу

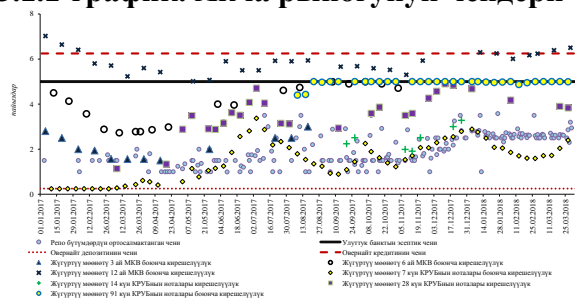
Тышкы чөйрөнүн жана ички шарттардын өнүгүүсүнө, анын ичинде орто мөөнөттүк орточо инфляциялык динамикага баа берүүлөрү отчеттук чейрек ичинде Улуттук банк тарабынан жүргүзүлгөн экономикалык жигердүүлүккө түрткү берүү боюнча чараларды колдоого багытталган акча-кредит саясатынын багытын сактоого мүмкүн кылган.

Банк тутуму жалпысынан жогорку деңгээлдеги үстөк ликвиддүүлүккө ээ болгон. Мунун алкагында Улуттук банктын арылтуу операцияларынын көлөмү көбөйтүлгөн. Банктар аралык кредиттик ресурстар рыногу катышуучулардын жигердүүлүгүнүн өсүшү менен мүнөздөлгөн. Банктар аралык акча рыногунун кыска мөөнөттүү чендери Улуттук банктын эсептик ченине жакындашуу тенденциясына ээ болгон.

Улуттук банктын пайыздык саясаты

Улуттук банк орто мөөнөттүк мезгилге каралган инфляциянын болжолдуу динамикасын жана экономиканын өнүгүүсүнүн түзүлгөн кырдаалын эске алуу менен 2018-жылдын I чейреги ичинде экономикалык жигердүүлүктү колдоого багытталган пайыздык саясатын өзгөрүүсүз сактап калган. Отчеттук мезгил ичинде Улуттук банктын эсептик чени (саясат чени) 5,00 пайыз деңгээлинде калган. Пайыздык чендин чектери да сакталган: пайыздык чендин жогорку чеги («овернайт» кредиттери боюнча чен) – 6,25 пайыз деңгээлинде, төмөнкү чек («овернайт» депозиттери боюнча чен) – 0,25 пайызда калыптанган.

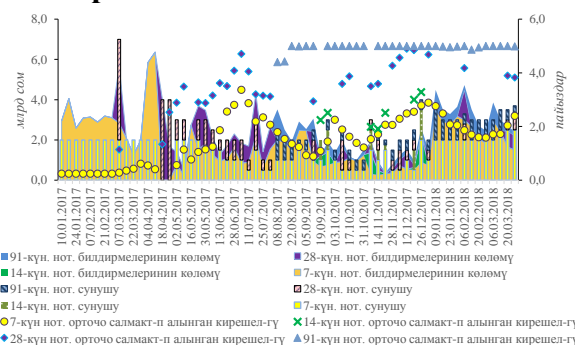
3.1.1-график. Акча рыногунун чендери

Улуттук банк тарабынан 2017-жылдын III чейрегинде акча-кредит саясатынын инструменттерин өркүндөтүү боюнча көрүлгөн чараларын колдоо менен бирге банк тутумунда үстөк ликвиддүүлүк деңгээлинин жогорулоо динамикасы бир жагынан жана ички банктар аралык кредиттик ресурстар рыногунда жигердүүлүктүн өсүшү экинчи жагынан акча рыногунун

кыска мөөнөттүү чендеринин жогорулоо динамикасын шарттаган. Банктар аралык кредиттик ресурстар рыногунун кыска мөөнөттүү чендери пайыздык чендин төмөнкү чегинен саясат чени жагына жылган, ал эми ачык рыноктогу операциялар боюнча чендер орточо 2017-жылдын IV чейрегинин деңгээлинде болгон. Бүтүндөй алганда 2018-жылдын I чейрегинде акча рыногунун чендеринин өзгөрүлмөлүүлүгү 2017-жылдын IV чейрегине салыштырганда олуттуу төмөндөгөн.

3.1.2-график. Улуттук банктын ноталары

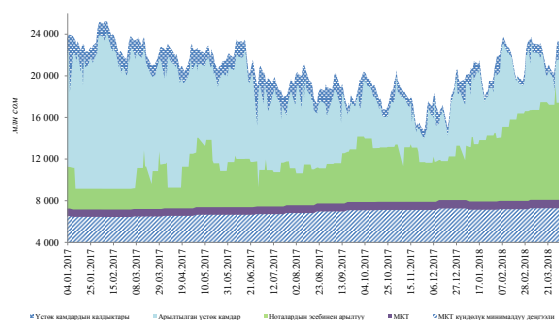
2018-жылдын I чейрегинде бардык кыска мөөнөттүү инструменттер боюнча орточо салмактанып алынган чендер, чейрек ичинде орточо 6,3 пайызды түзгөн 12 айлык МКВ боюнча кирешелүүлүктү эске албаганда, Улуттук банктын эсептин ченинен төмөн же анын деңгээлинде түптөлгөн. Отчеттук мезгилдин биринчи жарымында Улуттук банктын ноталарынын кирешелүүлүгү банк тутумунда үстөк ликвиддүүлүгүнүн

жалпы деңгээлинин өсүшүнөн улам, аталган баалуу кагаздарга суроо-талаптын жогорулашына байланыштуу төмөндөө динамикасына ээ болгон. Кароого алынып жаткан мезгилдин экинчи жарымында ачык рынокто операциялар боюнча пайыздык чендердин өсүүгө ык койгон тенденциясы байкалган, ал Улуттук банктын ноталар эмиссиясы көлөмүнүн артышы менен шартталган. Бирок, орточо 2018-жылдын I чейреги ичинде Улуттук банктын кыска мөөнөттүү инструменттери боюнча орточо салмактанып алынган чендер 2017-жылдын IV чейрегине салыштырганда өзгөчө деле өзгөрүүлөргө дуушар болгон эмес. Алсак, 91 күндүк ноталар боюнча орточо салмактанып алынган кирешелүүлүк чейрек ичинде орточо 4,97 пайызды (2017-жылдын IV чейрегинде – 5,00 пайызды), 28 күндүк ноталар боюнча – 4,13 пайызды (2017-жылдын IV чейрегинде 4,02 пайызды), 7 күндүк ноталар боюнча – 2,00 пайызды (2017-жылдын IV чейрегинде – 2,05 пайызды) түзгөн.

Коммерциялык банктардын кредиттик портфели боюнча пайыздык чендердин төмөндөө арымынын сакталышы байкалууда. Мындай төмөндөө, негизинен Улуттук банк тарабынан пайыздык чендерди төмөндөтүү боюнча көрүлгөн чаралар менен бирге жүргүзүлгөн пайыздык саясат менен шартталган. Отчеттук чейректин акырына карата кредит портфели боюнча орточо салмактанып алынган пайыздык чен 15,5 пайызды түзгөн, бул IV чейректин акырына караганда 0,5 пайыздык пунктка төмөн (IV чейректе төмөндөө да 0,5 пайыздык пунктуу түзгөн).

Коммерциялык банктардын ликвиддүүлүгүнө тиешелүү жагдай

3.1.3-график. Коммерциялык банктардын үстөк камдары

Отчеттук чейректе коммерциялык банктардын үстөк ликвиддүүлүк көлөмүнүн 2017-жылдын декабрь айынын акырында башталган жогорулашы уланган. Улуттук банктын операциялары банк тутумунун үстөк ликвиддүүлүгүнүн өсүшүнүн негизги булактарынан болгон. Үстөк ликвиддүүлүк деңгээлинин өсүшүнө таасир эткен башка фактордон болуп банктардан тышкаркы акча көлөмүнүн (6,1 млрд сомго) салык мезгили менен шартталган сезондук төмөндөшү

келип чыккан. Өз кезегинде, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн операциялары отчеттук чейректе үстөк ликвиддүүлүктү (6,9 млрд сомго) төмөндөткөн. 2018-жылдын I чейрегинде арылтуу операцияларын ишке ашырууга чейин коммерциялык банктардын үстөк ликвиддүүлүгүнүн орточо күндүк көлөмү 2017-жылдын IV чейрегиндеги ушул эле көрсөткүчкө салыштырганда 3,2 млрд сомго көбөйүү менен 13,2 млрд сомду түзгөн.

Банк тутумунда үстөк ликвиддүүлүгүнүн түптөлүп жаткан деңгээлин эске алуу менен, Улуттук банк тарабынан ноталар аукционун өткөрүү жана коммерциялык банктар тарабынан өз бош каражаттарын аталган банктын «овернайт» депозиттерине жайгаштыруу аркылуу аны абсорбациялоо боюнча операциялар жүргүзүлгөн. 2018-жылдын I чейрегинде күн сайын орточо 12,4 млрд сом үстөк ликвиддүүлүк абсорбацияланган, бул 2017-жылдын IV чейрегиндегиге караганда 3,3 млрд сомго көп. Арылтуу операцияларынын түзүмүндө Улуттук банктын көбүнчө узун (91 күндүк) ноталарын жайгаштыруу көлөмү көбөйгөн. 2017-жылдын IV чейрегинин акырынан тартып жүгүртүүдөгү 91 күндүк ноталар көлөмү 2,2 млрд сомдон 2018-жылдын I чейрегинин акырына карата 6,9 млрд сомго чейин өскөн. Бүтүндөй алганда ноталар эсебинен арылтуу операциясынын орточо күндүк көлөмү отчеттук чейректе 7,3 млрд сомду (2017-жылдын IV чейрегине салыштырганда +2,5 млрд сом), Улуттук банкта “овернайт” депозиттерине жайгаштыруулар көлөмү – 5,1 млрд сомду (2017-жылдын IV чейрегине салыштырганда +0,8 млрд сом) түзгөн.

Улуттук банктын кредит саясаты

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде кредиттер боюнча пайыздык чендердин төмөндөшүнө өбөлгө түзүү жана экономиканы өнүктүрүүгө көмөк көрсөтүү максатында, Улуттук банктын кредит саясаты экономиканын реалдуу секторун кредиттөөнү кеңейтүүгө багытталган. Жүргүзүлүп жаткан кредит саясатынын алкагында Улуттук банк аукциондук кредиттер аркылуу 1,5 млрд сом өлчөмүндө коммерциялык банктарга жана экономиканы андан ары кредиттөө үчүн 100,0 млн сом өлчөмүндө Россия-Кыргыз өнүктүрүү фондуна берген.

Улуттук банктын валюта саясаты

Ички валюта рыногунда салыштырмалуу туруктуу жагдай белгиленген. Отчеттук чейректин биринчи жарымындагы өзгөрмөлүүлүктөн кийин сомдун алмашуу курсу анын экинчи жарымы боюнча туруктуу бойдон калган. Кароого алынып жаткан мезгилдин башында ички валюта рыногунда чет өлкө валютасына болгон суроо-талабынын жана сунушунун жогорку өзгөрмөлүүлүгүнүн алкагында, Улуттук банк алмашуу курсунун кескин өзгөрмөлүүлүгүн текшилөө максатында, чет өлкө валютасын сатып алуу сыяктуу эле, сатуу боюнча да интервенцияларды жүргүзгөн, аны таза сатып алуу көлөмү 15,2 млн АКШ долларын түзгөн. Бүтүндөй алганда I чейрек үчүн улуттук валютанын бекемделиши 0,6 пайызды түзгөн.

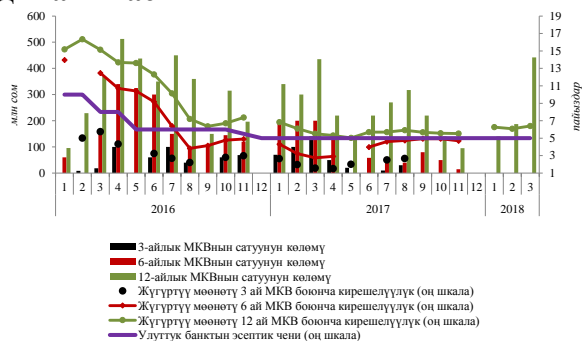
2018-жылдын I чейрегинде акча-кредит саясатынын чаралары

Улуттук банктын эсептик чен өлчөмү тууралуу чечим кабыл алынган	Улуттук банк Башкармасы тарабынан эсептик чен өлчөмү тууралуу маселе 2018-жылдын 26-февралында жана 26-мартында эки ирет каралган. Кароого алуунун жыйынттары боюнча эсептик чен өлчөмүнүн 5,00 пайыз деңгээлде өзгөрүүсүз калтыруу чечимдери кабыл алынган. Пайыздык чек: «овернайт» кредиттери боюнча чен - 6,25 пайыз деңгээлде, «овернайт» депозиттери боюнча чен – 0,25 пайыз деңгээлде сакталып турган.
Кредиттик аукциондорду өткөрүү чечими кабыл алынган	Улуттук банк тарабынан банктарды кайра каржылоо максаттары үчүн кредиттик аукциондор эки ирет жарыяланган. Эки жарыяланган аукциондун ичинен 1,5 млрд сомдо бекитилген кредиттер көлөмү менен бир аукцион өткөрүлгөн. Отчеттук мезгил ичинде бекитилген каражаттын ичинен коммерциялык банктар тарабынан 0,7 млрд сом алынган. Аталган кредиттер боюнча орточо салмактанып алынган пайыздык чен 5,05 пайызды түзгөн. Кредиттик ресурстар сунушунун жалпы көлөмү 3,0 млрд сомду, коммерциялык банктар тарабынан суроо-талап 1,8 млрд сомду түзгөн.
Улуттук банк Евразия экономикалык бирлигинин алкагында башка мамлекеттер менен биргеликте Кыргыз Республикасы тарабынан түзүлгөн эл аралык уюмдарга кредит берген	Берилген каражаттардын көлөмү 100,0 млн сомду түзгөн.

3.2. Финансы рыногунун инструменттери

Мамлекеттик баалуу кагаздар рыногу

3.2.1-график. МКВларды сатуу көлөмүнүн жана кирешелүүлүгүнүн динамикасы

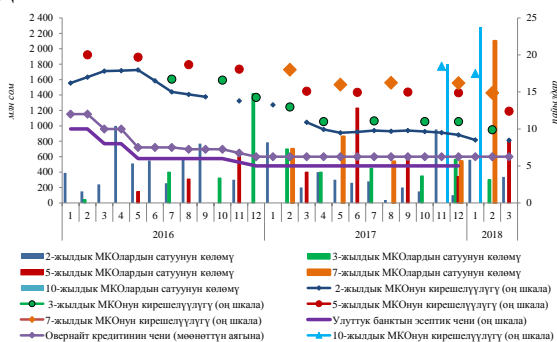

көбөйтүүнүн алкагында, мамлекеттик казына векселдеринин жарыяланган эмиссиясынын көлөмү 2017-жылдын ушул эле көрсөткүчүнө салыштырганда 38,9 пайызга азайып, 1,2 млрд сомго чейин кыскарган. Муну менен бирге эле, Кыргыз Республикасынын Финансы министрлиги тарабынан чыгарылган мамлекеттик векселдерге карата суроо-талап көлөмүнүн 2017-жылдын тиешелүү чейрегине карата 75,0 пайызга (1,2 млрд сомго чейин) кыскарышы белгиленген, бул аталган активдин сатуу көлөмүнүн бара-бара төмөндөшүнө (-61,3 пайыз, 768,8 млн сомго чейин) таасир эткен.

Өткөрүлгөн аукциондордун жыйынтыгы боюнча 12 айлык МКВ боюнча орточо алынган кирешелүүлүк 6,3 пайыз деңгээлде катталган (2017-жылдын тиешелүү чейрегине салыштырганда +0,1 пайыздык пункт).

2018-жылдын I чейрегинин жыйынтыгы боюнча жүгүртүүдөгү МКВнын жалпы көлөмү 2,4 млрд сомду түзгөн (жыл башынан бери 16,9 пайызга азайган).

3.2.2-график. МКОлорду сатуу көлөмүнүн жана кирешелүүлүгүнүн динамикасы

рыногун өнүктүрүү максатында, Кыргыз Республикасынын Финансы министрлиги 2018-жылдын I чейрегинде 10 жылдык МКОну сунуштоону улантты, мында жарыяланган эмиссиянын көлөмү 1,0 млрд сомду түзгөн. Ошондой эле 2, 5, 7 жылдык МКОлор боюнча сунуш көлөмүнүн өсүшү, ал эми 3 жылдык кагаздар боюнча сунуш көлөмү, тескерисинче 2017-жылдын тиешелүү чейрегине салыштырганда 57,1 пайызга төмөндөгөн.

Мунун алкагында отчеттук мезгил ичинде МКОну сунуштоонун жалпы көлөмү 2017-жылдын ушул эле көрсөткүчүнө салыштырганда 56,3 пайызга (3,7 млрд сомго чейин) өскөн.

Отчеттук мезгил ичинде МКО рыногунда аукциондордо катышуучулардын жигердүүлүгү 10дон 14 катышуучуга чейин өскөн. Ушуга байланыштуу МКО болгон

Мамлекеттик казына векселдери

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде МКВ рыногунда катышуучулардын төмөн жигердүүлүгү байкалган, анын алкагында 12 айлык кагаздар боюнча кирешелүүлүктүн бир аз жогорулоосу белгиленген.

2018-жылдын I чейрегинде мамлекеттик баалуу кагаздардын жалпы түзүмүндө мамлекеттик казына векселдеринин салыштырма салмагын

Мамлекеттик казына облигациялары

Отчеттук мезгил ичинде мамлекеттик казына облигациялар рыногунда суроо-талаптын көбөйүшүнүн жана катышуучулардын жигердүүлүгүнүн өсүшүнүн алкагында МКОнун сунуш көлөмүнүн көбөйүшү байкалган.

2018-2020-жылдарга карата Кыргыз Республикасынын мамлекеттик карызын башкаруу стратегиясынын алкагында, мамлекеттик баалуу кагаздар

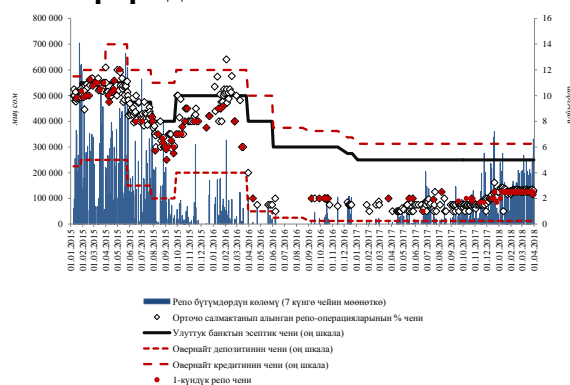
суроо-талап көлөмү 76,9 пайызга (11,1 млрд сомго чейин) көбөйгөн, ал эми кошумча жайгаштырууну эске алуу менен сатуу көлөмү 2,3 эсеге (6,4 млрд сомго чейин) өскөн.

Ошол эле учурда 2017-жылдын I чейрегинде МКОну сатуу түзүмүндө эң жогорку үлүштү 2 жылдык МКОлор ээлеген (35,4 пайыз), ал эми отчеттук мезгилде негизги үлүштү 10 жылдык МКО ээлейт (35,6 пайыз), бул катышуучулардын кыйла узак мөөнөттүү финансылык инструменттерге карата кызыгуусунун артышы тууралуу тастыктап турат.

Кароого алынган мезгил ичинде өткөрүлгөн аукциондордун жыйынтыгы боюнча мамлекеттик казына облигацияларынын жалпы орточо алынган кирешелүүлүгү бардык мөөнөттүүлүк боюнча кирешелүүлүктүн төмөндөө эсебинен улам 12,9 пайызга чейин (өткөн жылдын тиешелүү чейрегине караганда -1,1 пайыз) төмөндөгөн.

Банктар аралык кредиттик ресурстар рыногу

3.2.3-график. Банктар аралык кредиттик ресурстар рыногунда чендердин жана репо бүтүмдөрүнүн көлөмүнүн динамикасы

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде банктар аралык кредиттик ресурстар рыногунда орточо салмактанып алынган чендердин бир аз жогорулашы менен катар эле операциялардын кыйла өсүшү белгиленген.

2018-жылдын I чейрегинде рынокто катышуучулардын жигердүүлүгү кыйла көбөйгөн, мында бүтүмдөр көлөмү репо-операцияларынын өсүшүнөн улам 19,3 эсеге, 10,0 млрд сомго чейин (2017-жылдын I чейрегинде – 517,9 млн сом) өскөн. Отчеттук мезгил ичинде банктар аралык кредиттик

ресурстарга карата суроо-талаптын өсүшүнүн алкагында, рыноктун аталган сегментинде насыя наркынын 2,1 пайыздан 2,7 пайызга чейин жогорулашы байкалган.

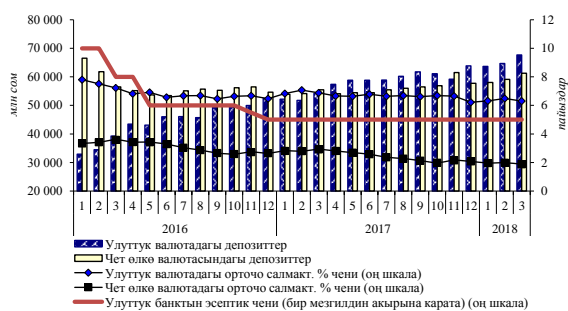
Кароого алынып жаткан мезгил ичинде “репо” шартында келишилген бүтүмдөрдүн жалпы көлөмү 2017-жылдын ушул эле көрсөткүчүнө салыштырганда 10,0 млрд сомго чейин (56,9 эсеге) кыйла өскөн. Бул кредиттик ресурстар боюнча орточо салмактанып алынган чен 1,6 пайыздан 2,7 пайызга чейин өскөн.

Банктар аралык рыноктун репо-операциялар боюнча бүтүмдөрү 1 күндөн 32 күнгө чейинки мөөнөтү мөөнөткө келишилип, чендер Улуттук банк тарабынан белгиленген пайыздык чектин чегинде турган.

2018-жылдын I чейрегинде банктар аралык кредит рыногунда улуттук жана чет өлкө валюталарында келишилген стандарттык бүтүмдөр ишке ашырылган эмес.

Депозит рыногу

3.2.4-график. Коммерциялык банктардын динамикасы

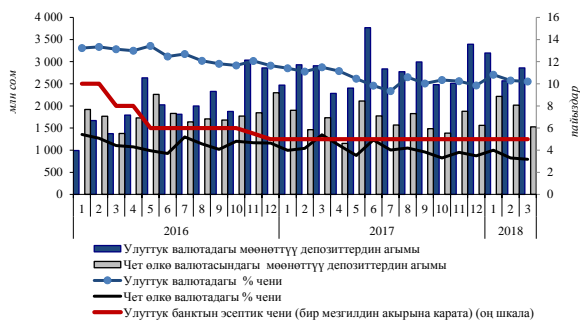

6,0 пайызга жогорулаган. Депозиттерди долларлашуу 47,5 пайызды түзүү менен жыл башынан бери өзгөргөн эмес.

2018-жылдын I чейрегинде жаңыдан кабыл алынган депозиттердин көлөмү 2017-жылдын ушул эле мезгилине салыштырганда 8,6 пайызга көбөйүү менен 128,5 млрд сомду түзгөн. Мында, улуттук валютадагы депозиттердин 70,4 млрд сомго чейин (+8,3 пайыз) сыяктуу эле, валюталык түзүүчүсүнүн да – 58,1 млрд сом эквивалентинде өсүшү (+9,0 пайыз) себеп болгон. Түзүмдөр боюнча жаңыдан кабыл алынган аманаттардын көбөйүшү, эң башкысы талап боюнча төлөнүүчү депозиттердин 8,8 пайызга өсүшү менен байланыштуу болгон, ал эми кабыл алынган мөөнөттүү депозиттердин көлөмү 7,3 пайызга өскөн.

Мөөнөттүүлүгү боюнча алганда, кыска мөөнөттүү депозиттердин (1 жылга чейинки) үлүшү жыл башынан бери узак мөөнөттүү ресурстардын үлүшүнүн 31,8 пайызга чейин пропорционалдуу көбөйүшү менен 68,2 пайызга чейин төмөндөгөн (-0,8 пайыздык пункт), бул калктын кыйла узак мөөнөттөргө салынган аманаттарынын өсүшү тууралуу ырастап турат. Алсак, улуттук валютадагы жаңыдан кабыл алынган депозиттер боюнча негизги үлүштү 1 жылдан 3 жылга чейинки (42,6 пайыз) жана 6 айдан 12 айга чейинки (34,5 пайыз) депозиттер ээлеген, ал эми чет өлкө валютасында тиешелүүлүгүнө жараша 42,0 жана 21,8 пайыз үлүшү менен ушул эле мөөнөттөрдөгү депозиттер негизги үлүштү ээлеген. Буга байланыштуу депозиттик базанын жалпы дюрациясы кароого алынып жаткан мезгилдин акырына карата 4,6 айды (жыл башынан бери -0,2 ай), агымдар боюнча депозиттер дюрациясы 1,5 айды (жыл башынан бери +0,1 ай) түзгөн.

3.2.5-график. Коммерциялык банктардын мөөнөттүү депозиттеринин агымдар

бардык мөөнөттүүлүгү боюнча чендердин төмөндөшүнөн улам, 0,89 пайыздык пунктка төмөндөө менен 10,44 пайызды түзгөн. Муну менен бирге эле, чет өлкө валютасында

2018-жылдын I чейрегинде банктардын депозиттик базасынын өсүш тенденциясы сакталган.

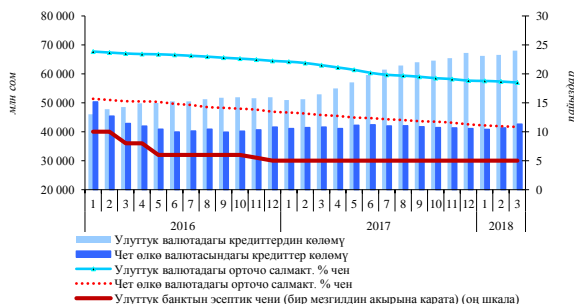
Коммерциялык банктардын депозиттик базасынын көлөмү 2018-жылдын чейрегинин акырына карата 128,9 млрд сомду түзгөн, бул жыл башынан бери улуттук валютадагы депозиттердин – 6,0 пайызга, 67,7 млрд сомго чейин жана чет өлкө валютасындагы депозиттердин – 6,1 пайызга же 61,3 млрд сом эквивалентине чейин көбөйүшүнөн улам

Отчеттук мезгил ичинде улуттук валютадагы жаңыдан кабыл алынган депозиттер боюнча орточо салмактанып алынган пайыздык чен 2,71 пайызды (2017-жылдын ушул эле мезгилине салыштырганда -0,33 пайыздык пункт), чет өлкө валютасындагы аманаттар боюнча – 0,46 пайызды (-0,43 п.п.) түзгөн. Байкоого алынган мезгил ичинде улуттук валютадагы мөөнөттүү депозиттер боюнча орточо салмактанып алынган чен негизинен 0дөн 1 айга чейинки мөөнөтү менен аманаттарды эске албаганда,

орточо салмактанып алынган чен бардык мөөнөттүүлүгү боюнча чендин төмөндөшүнүн эсебинен 3,49 пайызды түзүү менен 1,02 пайыздык пунктка төмөндөгөн.

Кредит рыногу

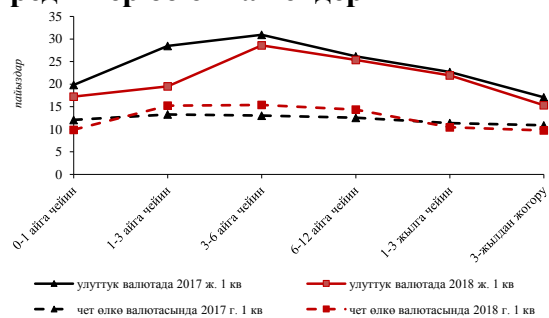
3.2.6-график. Бир мезгилдин акырына карата коммерциялык банктардын кредиттик карызынын динамикасы

улуттук валютадагы кредиттер 1,2 пайызга, 68,0 млрд сомго чейин, ал эми валюталык түзүүчүнүн – 3,7 пайызга, 42,6 млрд сом эквивалентине чейин өскөн. Кредиттерди долларлаштыруу жыл башынан бери 0,5 пайыздык пунктка, 38,5 пайызга чейин жогорулаган.

Отчеттук мезгил ичинде улуттук валютада жаңыдан берилген кредиттердин көлөмү 15,7 млрд сомду түзгөн, ал 2017-жылдын ушул эле мезгилине салыштырганда 1 жылдан 3 жылга чейинки мөөнөткө берилген кредиттерди эске албаганда, бардык мөөнөттүүлүгү боюнча кредиттердин өсүшүнүн эсебинен 11,1 пайызга көбөйгөн. Тармактар боюнча алганда, аталган өсүш негизинен “соода жана коммерциялык операциялар” секторуна кредиттерди жана керектөө кредиттерин көбөйтүү менен байланыштуу болгон.

3.2.7-график. Мөөнөттүүлүк категориялары боюнча улуттук жана чет өлкө валюталарындагы жаңы кредиттер боюнча чендер

Улуттук валютадагы жаңыдан берилген кредиттер боюнча дюрация жыл башынан бери 4,4 айга (23,7 айга чейин), чет өлкө валютасында – 1,6 айга (32,1 айга чейин) төмөндөгөн.

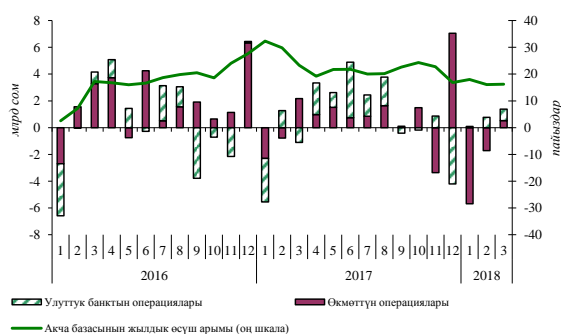
2018-жылдын I чейрегинде улуттук валютада жаңыдан берилген кредиттер боюнча орточо салмактанып алынган пайыздык чен 2017-жылдын ушул эле көрсөткүчүнө салыштырганда 1,83 пайыздык пунктка, 19,62 пайызга чейин (бардык тармактар боюнча чендин төмөндөшүнүн эсебинен), чет өлкө валютасында – 1,29 пайыздык пунктка, 9,99 пайызга чейин (“социалдык кызмат көрсөтүүлөр” секторунан тышкары, бардык тармактар боюнча чендердин төмөндөшүнүн эсебинен (+0,5 п.п.)) төмөндөгөн.

2018-жылдын I чейрегинде кредит портфелинин көлөмүн арттыруу улуттук валютадагы кредиттерди көбүрөөк берүү менен сакталган. Муну менен бирге эле, улуттук жана чет өлкө валюталарындагы кредиттер боюнча пайыздык чендердин төмөндөө тенденциясы улантылган.

Алсак, кароого алынып жаткан мезгилдин акырына карата коммерциялык банктардын кредит портфелинин көлөмү жыл башынан бери 2,1 пайызга көбөйүү менен 110,6 млрд сомду түзгөн. Мында, улуттук валютадагы жаңыдан берилген кредиттердин көлөмү 3 айдан 6 айга чейин кредиттерди эске албаганда, бардык мөөнөттүүлүгү боюнча кредиттердин төмөндөшүнө байланыштуу 8,2 млрд сом эквивалентине чейин кыскарган (-11,8 пайыз). Мында, тармактар боюнча кредиттердин көбөйүшү үч сектордо гана белгиленген: курулушка (+57,0 пайыз), керектөө кредиттери (+7,8 пайыз) жана «соода жана коммерциялык операциялар» секторуна (+0,3 пайыз) кредиттер.

3.3. Монетардык индикаторлор динамикасы

3.3.1-график. Өкмөттүн жана Улуттук банктын операцияларынын акча базасынын өзгөрүүсүнө салымы

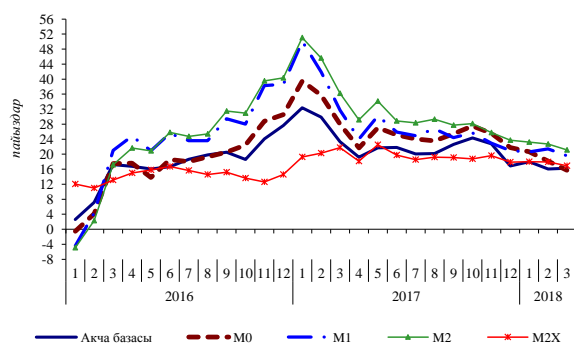
Акча базасы

2018-жылдын биринчи чейрегинин акырында акча базасынын жылдык өсүш арымы 16,2 пайызды түзгөн, ошону менен бирге отчеттук чейректин баш жагынан бери акча базасынын 5,2 пайызга төмөндөшү белгиленген. Отчеттук чейрек ичинде акча базасынын төмөндөшүнө Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн операциялары таасир эткен (-6,9 млрд сом), ал эми Улуттук банктын

операциялары акча базасын көбөйткөн (+1,7 млрд сом). Операциялар боюнча алганда, акча базасынын төмөндөшүнө Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн кирешелеринин анын чыгашаларынан артышы таасирин тийгизген. Отчеттук чейректе кирешелердин өсүшүнө негизги салымды, өлкө импортунун өсүүсүнүн фонунда Кыргыз Республикасынын аймагына ташылып келүүчү товарларга кошумча нарк салыгынын эсебинен өкмөттүн салыктык кирешелери кошту.

Акча базанын түзүмүндө олуттуу өзгөрүүлөр орун алган эмес. Отчеттук мезгилдин акырына карата акча базасынын түзүмүндө башка депозиттик корпорациялардын резервдеринин салыштырма салмагы 10,4 пайызды түзгөн, ал эми жүгүртүүдөгү акчанын үлүшү 89,6 пайызды түзгөн.

3.3.2-график. Акча топтомдорунун номиналдык өсүш арымы (жылдык мааниде)

Акча топтомдору

Отчеттук чейрек ичинде акча топтомдорунун жылдык өсүш арымдарынын басандашы белгиленген, ал банктардан тышкаркы акчанын 2017-жылдын тиешелүү чейрегине караганда 2018-жылдын I чейрек ичинде көбүрөөк азайышынан улам жүргөн. Отчеттук чейрек ичинде банктардан тышкаркы акча 7,3 пайызга төмөндөгөн, ал эми 2017-жылдын ушул эле мезгилинде банктардан тышкаркы акчанын төмөндөшү 2,4 пайызды түзгөн.

Банктардан тышкаркы акчанын жылдык өсүшү отчеттук чейректин акырына карата 15,7 пайызды түзгөн.

M2X акча топтому отчеттук чейрек ичинде 0,3 пайызга төмөндөгөн жана мезгилдин акырына карата 192,8 млрд сомду түзгөн. Мында M2X акча топтомунун жылдык өсүшү 16,9 пайызды түзгөн.

M2X акча топтомуна камтылган депозиттер¹ жыл ичинде 17,8 пайызга өскөн. Өсүү улуттук валютадагы депозиттердин 28,8 пайызга өсүшүнүн эсебинен сыяктуу эле, чет өлкө валютасындагы депозиттердин 6,9 пайызга көбөйүүсүнүн натыйжасынан келип чыккан. .

¹ Өкмөттүн жана резидент эместердин депозиттерин эске албаганда, жеке адамдардын, юридикалык жактардын жана башка финансы-кредит мекемелеринин депозиттери.

Экономикага кредиттин жалпы көлөмү¹ мезгилдин акырына карата 112,9 млрд сомду түзүү менен жыл ичинде 17,1 пайызга көбөйгөн. Мында, улуттук валютадагы кредиттер 27,3 пайызга, ал эми чет өлкө валютасындагы кредиттер – 3,8 пайызга көбөйгөн. Отчеттук чейрек ичинде экономикага кредит 2,2 пайызга өскөн.

¹ Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө жана резидент эместерге кредиттерди эске албаганда, жеке адамдардын, юридикалык жактардын жана башка финансы-кредит мекемелеринин кредиттери

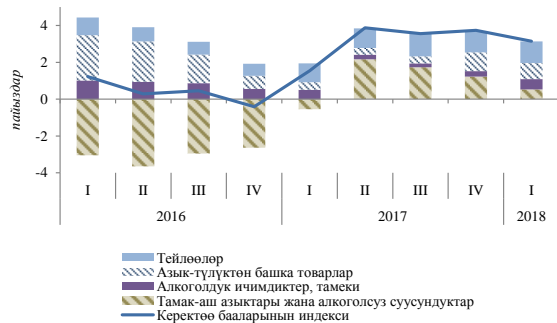
4-глава. Инфляция динамикасы

Кыргызстанда орун алган инфляция бир аз төмөндөөгө ык койгон тенденциясы менен орточо деңгээлде болууну уланткан. Бүтүндөй алганда өлкөдөгү инфляциялык жагдай туруктуу болгон. Азык-түлүк бааларынын өсүшү азайган, ал эң башкысы жашылчаларга баанын төмөндөшүнүн эсебинен жүргөн. Рыноктук инфляция Улуттук банктын максаттуу көрсөткүчүнүн деңгээлинде туруктуу динамиканы көрсөткөн.

4.1. Керектөө баа индекси

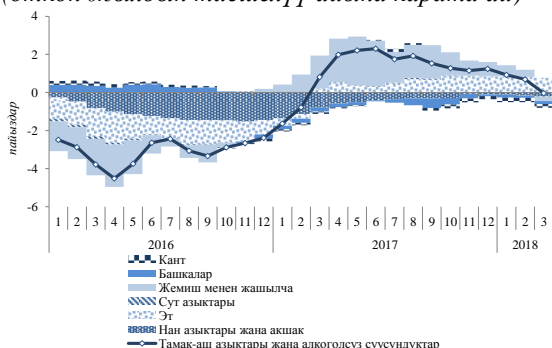
4.1.1-график. КБИ түзүмүнүн динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

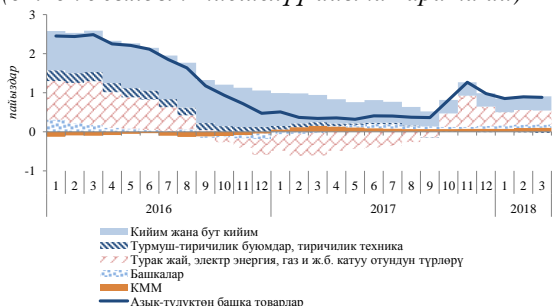
4.1.2-график. Жылдык керектөө баа индексиндеги азык-түлүккө баалар салымынын динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

4.1.3-график. Жылдык КБИдеги азык-түлүктөн башка товарларга баалар салымынын динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

2018-жылдын I чейрегинде инфляция орточо деңгээлде калган.

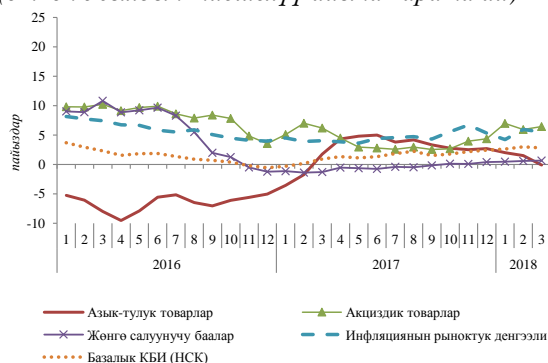
Өткөн жылдын тиешелүү мезгилине караганда өтүп жаткан жылдын январь-март айларында керектөө баа индексинин өсүшү 3,1 пайызды түзүү менен 2017-жылдын төртүнчү чейрегиндеги 3,7 пайыздан төмөндөгөн. Март айында инфляция жылдык мааниде 2,7 пайызды түзгөн. Инфляциянын басаңдашы эң башкысы, жашылчалардын жогорку импорттук берүүлөрдүн алкагында азык-түлүк инфляциянын төмөндөшү менен байланыштуу болгон. Акциздик чендин жогорулашынан улам тамеки заттарына баанын өсүшү акциздик баалардын өсүшүн шарттап, инфляцияга жогорулатуучу таасирин тийгизген. Рыноктук инфляция жана көпчүлүк негизги товардык топтордо баа индекси салыштырмалуу туруктуу өсүш арымдарын көрсөткөн.

2018-жылдын март айында азык-түлүк товарларына баа индекси жылдык мааниде 0,1 пайызга төмөндөгөн. Көпчүлүк азык-түлүк товарларына баалар өткөн жылдын тиешелүү айындагыга караганда төмөн болгон. Буга тышкы азык-түлүк рынокторундагы алгылыктуу жагдай өбөлгө түзгөн. Мамлекеттик бажы кызматынын Евразия экономикалык бирлигине кирбеген өлкөлөр менен соодасатык жөнүндө маалыматтар 2017-жылдын январь-март айларына салыштырганда 2018-жылдын январь-март айларында жашылчалар жана жемиштер импортунун олуттуу өсүшү тууралуу ырастайт. Азык-түлүк инфляциясына эт азыктарына баанын өсүшү гана жогорулатуучу таасирин тийгизген.

“Алкоголдук ичимдиктер жана тамеки заттары” деп аталган товардык бөлүгүндө баалар өтүп жаткан жылдын

4.1.4-график. Товарлар топтору боюнча керектөө баа индексинин динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

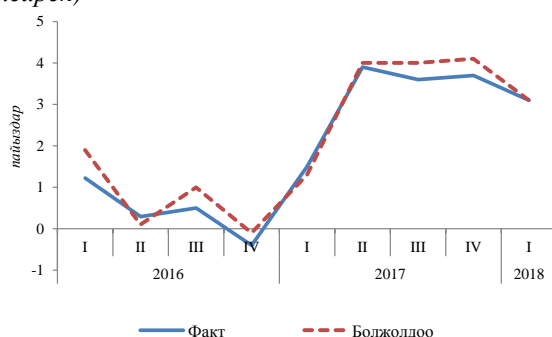
январь айында акциздик чендин жогорулашынан улам, тамеки заттарына баанын өсүшүнүн эсебинен 6,4 пайызга көтөрүлгөн.

Рыноктук инфляция туруктуу динамиканы көрсөтүүнү улантып, негизинен Улуттук банктын 5-7 пайыз максаттуу көрсөткүчүнүн чегинде турган. Көпчүлүк азык-түлүктөн башка товарларга жана акы төлөнүүчү кызматтарга баалардын өсүшү төмөн же орточо болгон. Бул топтордо инфляцияга жогорулатуучу таасирди күйүүчү-майлоочу материалдарга, көмүргө, байланыш кызмат көрсөтүүлөрүнө жана коомдук тамактанууга жылдык мааниде баалардын өсүшү тийгизген. Азык-түлүктөн башка инфляция 2018-жылдын март айында 3,0 пайызды түзгөн, акы төлөнүүчү кызмат көрсөтүүлөргө баалардын өсүшү 7,5 пайызды түзгөн.

4.2. Болжолдоону факт менен салыштыруу

4.2.1-график. КБИнин айкын жана болжолдуу мааниси

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

2018-жылдын I чейрегинде айкын инфляция Улуттук банктын болжолдоосуна дал келген. Азык-түлүк баалары жашылчалардын жана башка азыктардын импорттук берүүлөрдүн жогорулашынан улам болжолдоолордон төмөн түптөлгөн. Бул административдик баалардын болжолдонгондон да кыйла жогорку өсүшү, атап айтканда тамеки заттарына баалардын жогорку өсүшүнөн улам компенсацияланган.

5-глава. Орто мөөнөткө каралган болжолдоо

5.1. Тышкы чөйрө жөнүндө божомолдор

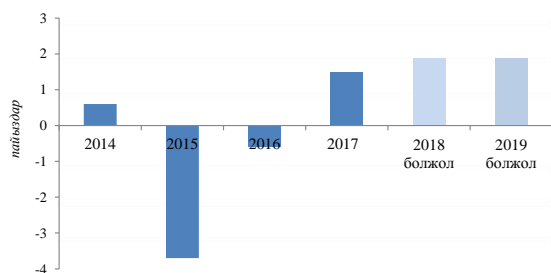
5.1.1. Соода боюнча негизги өнөктөш-өлкөлөрдүн өнүгүүсүн болжолдоо

Россия

5.1.1.1-график. Россиянын реалдуу

ИДӨсүнүн өсүшү

(жылдан жылга карата)

Булак: ЭВФ, «Блумберг» маалымат агенттиги, Россия Федерациясынын Экономиканы өнүктүрүү министрлиги

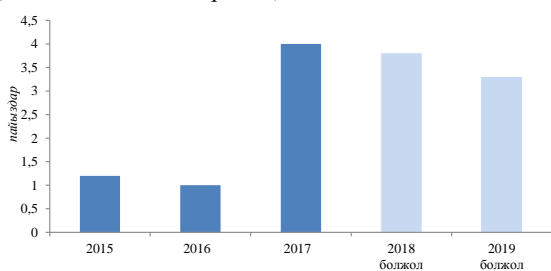
айынын баш жагында өлкөнүн финансы рынокторунда өсүп кеткен волатилдүүлүк макроэкономикалык туруктуулук үчүн коркунуч келтирбейт экендигин белгилеген. Бирок рублиндин нарксызданышы инфляциянын таргетке тез жакындашуусуна алып келет жана максаттуу көрсөткүчтөн артышы тобокелдиги күтүлбөйт. Алсак, 2018-жылдын жыйынтыгы боюнча керектөө баанын өсүш арымы 3-4 пайыз дипазондо болжолдонот жана акырындык менен 2019-жылы 4 пайыз максаттуу көрсөткүчкө бара-бара жакындай баштайт.

Казакстан

5.1.1.2-график. Казакстандын реалдуу

ИДӨсүнүн өсүшү

(жылдан жылга карата)

Булак: «Блумберг» маалымат агенттиги, эл аралык финансы институттары

ресурстарды казып алуу, өндүрүү жана аны экспорттоо көлөмүн арттыруунун, инвестициялардын жана эмгек акынын өсүшүнүн, экономиканы колдоо мамлекеттик программаларын ишке ашыруунун негизинде колдоого алынат.

Орто мөөнөттүк мезгил ичинде алгылыксыз таасирлер жок болгон шартта инфляциянын өсүш арымынын басаңдоо тенденциясы күтүлүүдө. 2018-жылы инфляция 5-7 пайыз максаттуу чектин чегинде басаңдашы, ал эми 2019-жылы 4-6 пайыз чегине акырындык менен өтүүсү болжолдонууда. Казакстандагы инфляцияга россия рублиндин кыйла начарлашы ыктымалдыгы жана мунайга баанын түшүүсү олуттуу тобокелдик жаратышы мүмкүн.

Орто мөөнөттүк мезгилде Россияда экономиканын алгылыктуу өсүш арымы сакталууда. Айкын эмгек акынын көбөйүшүнүн алкагында ички суроо-талаптын өсүшү, мунайга салыштырмалуу жогорку баа жана алгылыксыз тенденциялар жок болгон шартта Россия Банкынын нейтралдуу акча-кредит саясатына бара-бара өтүү мындан ары экономикалык өсүштү колдоого алат.

Россия Банкы, геосаясий факторлордун аракеттеринен улам, апрель

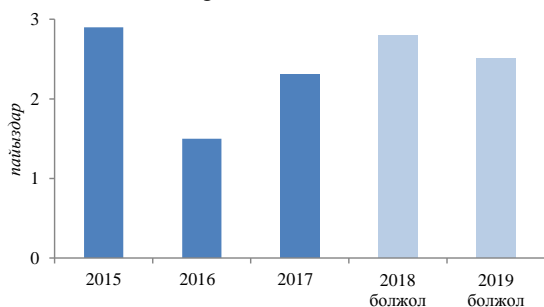
Орто мөөнөттүк мезгил ичинде Казакстан экономикасынын андан ары өсүшүнө өбөлгө түзүүчү жагдайлар сакталууда. 2018-жылга экономиканын өсүшүн болжолдоо 2018-жылдын I чейрегинде күтүлгөндөн да кыйла жогорку айкын маалыматтардан улам, 3,8 пайызга (буга чейин күтүлгөн 3,2 пайыздын ордуна) чейин көбөйүү жагына корректировкаланган. Таасирлер жок болгон шартта Казакстан экономикасынын өсүшү чийки затка жогорку баанын шартында минералдык

АКШ

5.1.1.3-график. АКШнын реалдуу

ИДӨсүнүн өсүшү

(жылдан жылга карата)

Булак: «Блумберг» маалымат агенттиги

таасири 2018-2020-жылдар аралыгында азаят. АКШнын ФРС акча-кредит саясатын акырындык менен катуулатууну жүргүзөт, тышкы соода мамилелеринин мүмкүн болуучу курчушу экономика үчүн белгисиздикти жаратат.

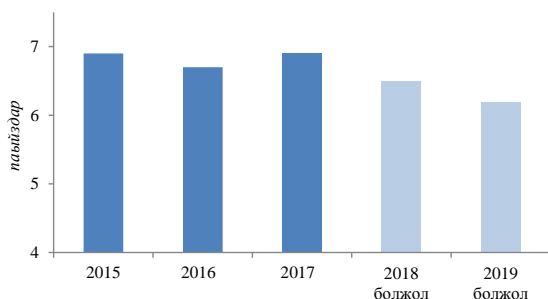
АКШда орун алган инфляция эки пайызга жакын же андан жогору деңгээлде калыптанат. Калктын кирешелеринин артышы баа деңгээлине колдоо таасирин тийгизип турат. Экинчи жагынан алганда, убактылуу инфляциялык окуялардын жогорулатуучу таасиринин кыскарышы күтүлүүдө.

Кытай

5.1.1.4-график. Кытайдын реалдуу

ИДӨсүнүн өсүшү

(жылдан жылга карата)

Булак: Кытай Эл Республикасынын Улуттук статистика бюросу, «Блумберг» маалымат агенттиги

тобокелдиктерди төмөндөтүү, ашыкча өндүрүштүк кубаттуулукту кыскартуу жана курчап турган чөйрөнү булгоо менен күрөшүү боюнча чараларды кабыл алат, бул экономиканын өсүш арымына төмөндөтүүчү таасир тийгизет. 2018-жылы ИДӨнүн өсүшү 6,5 пайыз, 2019-жылы – 6,2 пайыз деңгээлинде болжолдонот.

Өткөн жылдарга салыштырганда инфляциянын жогорулашы болжолдонууда, 2018-2020-жылдарда ал 2,3 пайызга жакын деңгээлде белгиленет. Кытайдын “үч пайызга жакын” максаттуу көрсөткүчүнөн төмөн түптөлгөн инфляция өкмөткө экономиканы колдоо үчүн акча-кредит саясатын жеңилдетүү мүмкүнчүлүгүн берет.

5.2. Орто мөөнөткө каралган болжолдоолор

2018-жылдын I чейрегинде тышкы шарттардын жана ички конъюнктуранын өнүгүшү тууралуу болжолдоолор Улуттук банк Башкармасынын 2018-жылдын февраль айындагы отурумунда бекитилген базалык сценарийге көбүрөөк деңгээлде дал келген.

2016-жылы орун алган чогуу алгандагы суроо-талаптын калыбына келүү тенденциясы 2017-жылы жогору чегине жеткен. Өтүп жаткан жыл ичинде республика экономикасында чогуу алгандагы суроо-талаптын өсүш арымы турукташкан, бул көпчүлүк учурда соода боюнча өнөктөш өлкөлөр – Россия жана Казакстандын экономикаларынын өсүшү туруктуу болгондугу менен шартталган. Өлкөбүздүн экономика түзүмүндө бүгүнкү күнгө карата түптөлгөн чогуу алгандагы суроо-талаптын негизги булактарынан болуп жергиликтүү экономиканын реалдуу-өндүрүш секторунан түшкөн киреше жана чет өлкөлөрдө эмгектенген мигранттардын кирешеси (акча которуулары) саналат, мында чогуу алгандагы суроо-талаптын өсүшү көпчүлүк учурда өлкө ичинде экономиканын жигердүүлүгүнүн артышынын эсебинен колдоого алууда. Айыл чарба өндүрүүчүлөрүн кредиттөөгө колдоо көрсөтүү программалары жана Улуттук банктын акча-кредит саясаты менен бирге экономикалык жигердүүлүккө алгылыктуу салым кошуусун улантууда, ошону менен жергиликтүү экономиканын чогуу алгандагы суроо-талабынын өсүшүн колдоого алууда.

Дүйнөлүк азык-түлүк товарлар рыногунда баа динамикасы туруктуу сакталууда. Мында негизги айыл чарба продукцияларынын негизги түрлөрүнө баа динамикасы, анын ичинде Кыргызстанга импорттолуучу продукцияларга баа кийинки айыл чарба продукциялар сезонунда (2018-жылдын июнь айы – 2019-жылдын июль айы) туруктуулугун сактап калышы ыктымал, бул жогору түшүм алуу болжолдоолору жана дүйнөдө сыяктуу эле, регионубузда да негизги айыл чарба продукцияларынын жогору запасы менен шартталат.

Дүйнөлүк энерго продукциялар рыногунда баа өсүшүн улантууда, бул 2017-жылдын ортосунда эле белгиленген эле, бүгүнкү күндө мунайга баа акыркы үч жыл ичинде катталган эң жогору чекке жетип, өсүшү уланууда. Энеропродукцияларга баанын өсүшү, эң алгач, ОПЕК+ алкагында мунайды өндүрүүнү кыскартуу жөнүндө макулдашуу сакталып тургандыгы жана өнүккөн өлкөлөрдө экономикалык жигердүүлүктүн калыбына келиши сакталгандыгы менен шартталган. Мунайга жогору баа мунай экспорттогон өлкөлөрдү калыбына келтирүүгө жана өсүшүнө кошумча шарт түзөт. Бирок мунайга баанын өсүшү алып сатарлык жигердүүлүккө түрткү берип, экономикага терс таасирин тийгизип, регионубузда экономикалык туруксуздукту шартташы ыктымал.

Кыргыз Республикасынын экономикасынын түзүмү иштелип жаткан болжолдоолордун тышкы сектор параметрлеринин өзгөчө ролун шарттайт. Тышкы экономикалык сектордун мындай параметри боюнча дүйнөлүк товардык-чийки зат рынокторунда баа динамикасы, Кыргызстандын соода боюнча өнөктөш өлкөлөрүнүн экономикалык өсүш келечеги жана экономиканын маанилүү башка индикаторлору сыяктуу дүйнөлүк изилдөө агенттиктеринин/институттардын, өлкөлөрдүн расмий органдарынын жана эксперттик баа берүүлөрүнүн негизинде түптөлөт.

Бүгүнкү күндө түптөлгөн дүйнөлүк товардык-чийки зат рынокторун өнүктүрүү келечегин, ошондой эле соода боюнча өнөктөш өлкөлөрдүн өнүгүү динамикасын эске алганда жакынкы келечекте Кыргыз Республикасынын экономикасында кандайдыр бир алгылыксыз тышкы таасирлер жана туруксуздук күтүлгөн жок.

Кыргызстандын соода боюнча өнөктөш өлкөлөрүндө экономикалык өсүш арымы өсүш тенденциясын улантууда, экономикалык өсүштүн негизги фактору катары дүйнөлүк товардык-чийки зат рынокторунда алгылыктуу конъюнктура сакталууда. Россия жана Казакстандын экономикасынын 2018-2019-жылдары өсүшүн болжолдоолор 2017-жылдын IV чейрегинде болжолдонгон деңгээлде сакталган.

Орто мөөнөттүк келечекте Россиянын ИДӨсүнүн өсүшү 1,9 пайыз деңгээлине жакын, ал эми Казакстандын экономикасынын орто мөөнөттүк келечекте өсүшү 3,5 пайыз деңгээлинде күтүлүүдө. Россия жана Казакстанда инфляция 2018-2019-жылдары максаттуу деңгээлде сакталат: Россияда – 4,0 пайызга жакын, ал эми Казакстанда – 6,0-7,0 пайыз чегинде.

Ошентип, дүйнөлүк товардык рыноктордо баа динамикасына баа берүүлөр жана соода боюнча өнөктөш өлкөлөрдө экономикалык өсүш келечеги Кыргызстандын экономикалык өнүгүшүнө алгылыктуу салым кошууда.

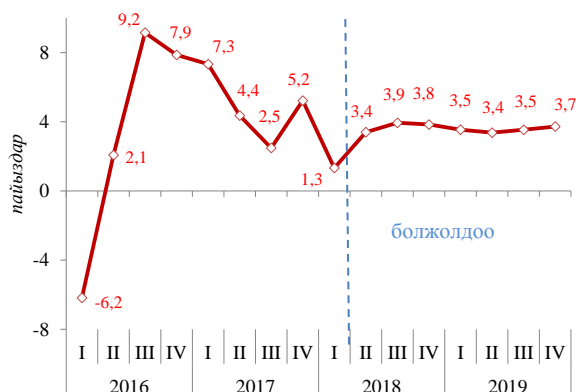
Бюджет-салык саясат жагында орто мөөнөттүү келечекте белгисиздик сакталууда. Алдын ала алынган жыйынтык боюнча 2017-жылы мамлекеттик бюджет тартыштыгы ИДӨнүн 4,7 пайыз чегинде күтүлгөн мааниге каршы ИДӨнүн 3,3 пайызга жакынды түзгөн, мында “2018-жылга карата мамлекеттик бюджет жөнүндө” мыйзамда 2018-2019-жылдарда ушул сыяктуу тартыштык деңгээлинин сакталышы каралган.

Тышкы чөйрөгө жана ички шарттарды өнүктүрүүнү эске алуу менен 2018-жылы орто мөөнөттүк келечекте инфляция максаттуу диапазон – 5-7 пайыз чегинде сакталат.

Кыргызстан экономикасынын реалдуу сектору 2018-жылы потенциалдуу деңгээлге жакын өсүшүн улантат. Учурдагы экономикалык өсүш арымы сакталган шартта ИДӨнүн терс ажырымы, аны менен бирге экономикага дефляциялык таасир 2018-2019-жылдары акырындап басаңдайт, бул Кыргызстан экономикасынын потенциалдуу деңгээлге чейин өсүшүнө шарт түзөт.

5.2.1.1-график. Реалдуу ИДӨнү болжолдоо

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

2018-жылы ИДӨнүн реалдуу өсүшү 3,2 пайыз деңгээлинде күтүлүүдө, “Кумтөр” алтын кенин казып алуу ишканаларын эске албаганда, өсүш 4,2 пайызды түзөт. Секторлор боюнча алып караганда экономикалык өсүш өнөр жай (“Кумтөрдү” эске алуусуз), айыл чарба, соода жана курулуш секторлору тарабынан колдоого алынат.

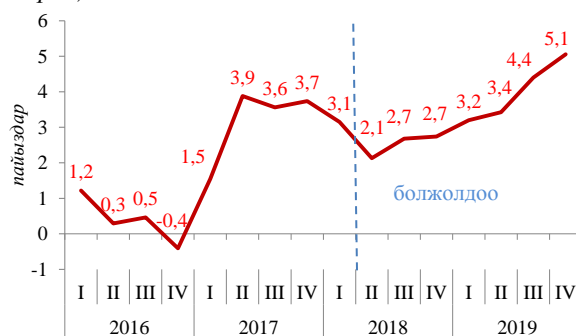
2019-жылы реалдуу ИДӨнүн өсүш арымы 3,6 пайыз чегинде катталат, “Кумтөр” алтын кенин казып алуу ишканаларын эске албаганда – 5,2 пайызга жакынды түзөт.

Орто мөөнөттүү келечекте инфляция 5,7 пайыз максаттуу диапазон чегинде сакталат. 2018-жылы инфляциянын орточо деңгээли (бир

мезгилге карата мезгил) 2,7 пайызга жакын күтүлүүдө (2018-жылдын декабры/2017-жылдын декабры – 3,5-4,0 пайызга жакын). 2019-жылы инфляциянын орточо мааниси 4,2 пайызга жакынды түзөт.

5.2.1.2-график. Инфляцияны болжолдоо

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

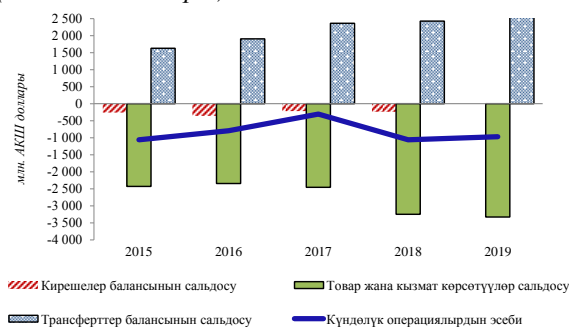
2019-2020-жылдарда дүйнөлүк товарлар рынокторунда баанын калыбына келишинин жана чогуу алгандагы суроо-талаптын өсүшүнүн алкагында инфляция арымынын басаңдоосунун күчөшү күтүлүүдө, баа динамикасы орто мөөнөттүү келечекте өсүшүн улантат жана инфляциянын максаттуу көрсөткүчүнө ык коюшу күтүлүүдө (5-7 пайыз).

2018-2019-жылдарга төлөм теңдемине болжолдоолор¹.

¹ Болжолдоо Улуттук банктын кошумча баа берүүсүн эске алуу менен түзүлгөн

2018-жылы Кыргыз Республикасынын тышкы секторунун өнүгүүсүн аныктаган факторлор айкын маалыматтарды эске алуу менен корректировкаланган. Соода боюнча негизги өнөктөш-өлкөлөрдө сыяктуу эле, Кыргыз Республикасында да орточо өсүш тенденциясы сакталууда. Күндөлүк эсеп тартыштыгын 2018-жылга баа берүү ИДӨгө карата 13,0 пайызды түзгөн, бул нарктык мааниде 1 055,7 млн АКШ доллары чегинде түптөлөт. Бул эң башкысы, импорттук берүүлөрдүн өсүшүн болжолдоосу кайра каралып чыгышынан улам болгон. Экспорттун импортко салыштырганда азыраак өсүшү, ошондой эле эмгек мигранттардын акча которуусунун көбөйүүсү күтүлүүдө.

5.2.1.3-график. Күндөлүк операциялар эсеби боюнча болжолдуу маалыматтар
(млн АКШ доллары)

2018-жылдын үч айынын жыйынтыгы экспорттун өсүшүнүн 2,1 пайызга чейин төмөндөө жагына корректировкалоо үчүн негиз болгон. «Кумтөрдө» алтын өндүрүү көлөмүнүн 2017-жылга салыштырмалуу төмөндөшү алтынды экспорттоо көлөмүнүн кыскарышынын себебинен болот. Жергиликтүү продукцияга тышкы суроо-талаптын өсүшүнүн, ошондой эле ЕАЭСтин алкагында соода шарттарына ыңгайлашуунун таасири астында, алтынды эске албаганда, экспорттун

өсүшү 4,2 пайыз деңгээлде алгылыктуу зонада калыптанат.

Өлкө экономикасынын болжолдонуп жаткан өсүшүнүн жана өтүп жаткан жылдын алгачкы үч айында импорт көрсөткүчүнүн өсүш тенденцияларынын алкагында, 2018-жылы импорттун болжолдонгон өсүшү кайра каралып чыккан, ал баа берүүлөр боюнча 19,4 пайызды түзөт. 2018-жылы мунай заттарга дүйнөлүк баалардын жогорку деңгээлде сакталышы күтүлүүдө, бул мунай зат импортунун нарктык көлөмүнүн артышына өбөлгө түзөт. Башка товарлардын импортунун өсүшү 21,3 пайыз деңгээлде күтүлүүдө.

Жеке трансферттердин келип түшүү көлөмүн болжолдоо айкын мезгилдин маалыматтарын жана орус рублинин АКШ долларына карата курсунун өзгөрүлмөлүүлүгүн эске алуу менен корректировкаланган. Россия жана Казакстан экономикаларынын алгылыктуу өсүш арымдары боюнча күтүүлөр сакталууда, натыйжада жеке трансферттердин келип түшүүнүн таза көлөмү 2017-жылдагыдан 5,4 пайызга көп болжолдонууда.

5.2.1.4-график. Капитал менен операциялар жана финансылык операциялар эсеби боюнча болжолдуу маалыматтар
(млн АКШ доллары)

2018-жылы күндөлүк эсеп тартыштыгынын жогорулашы капитал менен операциялар жана финансылык операциялар эсеби боюнча капиталдын агылып кирүүсүнүн көбөйүүсүнүн эсебинен каржылоонун өсүшүн шарттайт. 2018-жылы эсеп көрсөткүчтөрүнүн динамикасына Кыргыз Республикасынын Россия Федерациясы алдындагы 240,0 млн АКШ доллар өлчөмүндөгү карызын 2018-жылдын биринчи чейрегинде бир жолку эсептен чыгаруу суммасы таасирин тийгизет. Финансылык эсеп боюнча капиталдын агылып кирүүсү

“тике инвестициялар” жана “башка инвестициялар” статьялары боюнча күтүлөт.

“Кредиттер” статьясынын сальдосу россия кредитин эсептеп чыгаруудан улам, мамлекеттик сектордун чет өлкө милдеттенмелеринин кыскарышынын таасири астында терс калыптанат.

Ошондой эле мамлекеттик эмес сектордун буга чейин тартылган кредиттери боюнча төлөмдөр көлөмүнүн өсүш тенденциясы сакталууда, бул негизинен 2017-жылга салыштырмалуу жеке сектордун кредиттери боюнча таза агылып чыгуунун көбөйүшүн шарттайт.

Ошентип, 2018-жылдын жыйынтыгы боюнча төлөм теңдеминин сальдосу 35,6 млн АКШ доллар өлчөмүндө оң күтүлүүдө, мында товарлар жана кызмат көрсөтүүлөрдүн келечектеги импортунун эл аралык камдык активдеринин¹ ордун жабуу критерийи импорттун 3,8 ай деңгээлинде болжолдонууда.

2018-жылы төлөм теңдеминин көрсөткүчтөрүнүн кайра каралып чыккан болжолдоолору 2019-жылы тышкы сектордун өнүгүү тенденциясына коррективкалаочу таасир тийгизген. Күндөлүк трансферттердин алгылыктуу динамикасынын сакталышы жана импортко салыштырганда экспорттун кыйла өсүшү күндөлүк операциялар эсебинин ИДӨгө карата 11,7 пайыз өлчөмдө калыптанышын шарттайт. ЕАЭСтин алкагында интеграциялык процесстердин андан ары өнүгүшүнүн фонунда тышкы суроо-талаптын сакталышы экспорттун 8,1 пайызга көбөйүшүнө өбөлгө түзөт. Өлкө экономикасынын өсүш тенденциясы импорттун 5,4 пайызга көбөйүшүн шарттайт. Ошентип, соода теңдеминин тартыштыгы 2018-жылдын деңгээлинен 3,8 пайызга жогору күтүлүүдө.

Россия жана Казакстан экономикаларынын өсүшү жеке трансферттердин агылып кирүү көлөмүнө алгылыктуу таасир тийгизет, алардын өсүш арымы 6,4 пайыз деңгээлде түптөлөт.

Капитал менен операциялар жана финансылык операциялар эсеби боюнча капиталдын агылып кирүүсүнүн көбөйүүсү күтүлүүдө, ал боюнча келип түшүүлөрдүн олуттуу бөлүгү тике чет өлкө инвестициялардын агылып кирүүсү, ошондой эле кредиттердин мамлекеттик секторго келип түшүүсү камсыздайт. Жеке сектор тарабынан кредиттерди тейлөө көлөмүнүн өсүүгө ык койгон тенденциясы сакталууда.

2019-жылы төлөм теңдеминин жалпы сальдосу 22,7 млн АКШ доллар өлчөмүндө оң болжолдонууда. Товарлар менен кызмат көрсөтүүлөрдүн келечектеги импортунун ордун эл аралык камдык активдер менен жабуу 4,0 айды түзөт.

2018-2019-жылдарга карата иштелип чыккан Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеминин болжолдоосунда төмөнкүдөй тобокелдиктер сакталууда:

- «Кумтөр» алтын кенин казып алууга байланыштуу тобокелдиктер;
- мунай менен алтынга дүйнөлүк баанын өзгөрүлмөлүүлүгү;
- соода боюнча өнөктөш өлкөлөрдө экономикалык жагдайдын начарлоосу;
- пландаштырылган чет өлкө кредиттер көлөмүнүн мамлекеттик сектордо толук өздөштүрүлбөшү;
- соода боюнча негизги өнөктөш-өлкөлөрдүн алмашуу курсунун өзгөрүлмөлүүлүгү.

¹ Эл аралык валюта фондусунун методологиясына ылайык, эл аралык камдык активдерге конвертациялануучу валюталардагы (АКШ доллары, евро, фунт стерлинг, япон йенасы, швейцария франкы, австралия доллары жана канада доллары) гана активдер киргизилген.

1-тиркеме. Негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөр

(эгерде башкасы көрсөтүлбөсө, өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек ичинде)

Көрсөткүчтөрдүн аталышы	Өлчөө бирдиги	2016				2017				2018
		I ч.	II ч.	III ч.	IV ч.	I ч.	II ч.	III ч.	IV ч.	I ч.
1. Суроо-талап жана сунуш¹ (эгерде башкасы көрсөтүлбөсө, реалдуу өсүш арымы)										
Номиналдык ИДӨ, чейрек ичинде	млн сом	79 821,8	107 696,7	139 395,8	149 416,9	90 748,9	113 614,3	147 783,3	168 812,1	98 267,2
ИДӨ	%	-6,2	2,1	9,2	7,9	7,3	4,4	2,5	5,2	1,3
Кумтөрдү эске албаганда, ИДӨ	%	1,3	4,2	5,8	4,4	3,0	1,3	3,9	8,9	2,9
Ички керектөө	%	-2,4	4,6	-0,2	-2,7	1,4	1,7	4,9	3,6	
Инвестициялар	%	-11,4	16,3	5,4	15,3	-2,1	-8,4	0,4	19,1	
Таза экспорту	%	16,0	21,8	-11,2	-15,2	-15,0	-21,6	5,0	9,6	
<i>ИДӨнүн өндүрүүсү:</i>										
Айыл чарба	%	0,7	1,6	3,6	3,2	1,1	1,4	2,4	3,0	1,7
Өнөр жай	%	-29,8	-7,7	33,1	31,6	34,2	25,9	4,9	-7,0	0,1
Курулуш	%	13,3	26,5	11,7	-0,3	-8,3	-6,8	2,2	23,0	4,2
Кызмат көрсөтүү	%	2,4	2,3	4,6	3,7	-0,3	0,0	1,7	6,7	1,5
анын ичинде соода жүргүзүү	%	5,0	5,3	12,6	7,5	1,5	4,2	3,7	3,9	3,7
2. Баалар²										
Керектөө баа индекси (КБИ)	%	101,2	100,3	100,5	99,6	101,5	103,9	103,6	103,7	103,1
Керектөө баа индекси (КБИ), мезгилдин акырына карата жылдык мааниде	%	100,5	101,3	99,7	99,5	102,8	104,1	103,3	103,7	102,7
Базалык КБИ	%	103,0	101,8	101,0	99,9	100,3	101,3	101,9	102,1	102,8
<i>КБИ, товарлар жана кызмат көрсөтүүлөрдүн негизги топтору боюнча:</i>										
Азык-түлүк товарлары	%	93,6	92,3	93,8	94,4	98,8	104,7	103,8	102,7	101,2
Азык-түлүктөн башка товарлар	%	108,5	107,6	105,3	102,4	101,3	101,2	101,3	103,4	103,0
Алкоголдук ичимдиктер, тамеки	%	111,7	110,8	110,0	106,5	105,7	102,8	102,3	103,3	106,5
Тейлөө	%	106,5	105,2	104,6	104,4	106,9	107,1	108,3	107,7	106,9
<i>КБИ, мүнөздөмөсү боюнча классификациялоо:</i>										
Акцизлик товарлар	%	110,0	109,6	108,3	105,4	106,1	103,4	102,7	103,7	106,5
Жонгө салынуучу баа	%	109,6	109,3	105,2	99,8	98,7	99,4	99,7	100,2	100,6
Инфляциянын рыноктук деңгээли	%	107,8	106,4	105,5	104,2	104,2	104,0	104,6	105,9	105,3
3. Тышкы сектор³ (ИДӨ карата пайыздарда)										
Соода балансы	%	-35,3	-36,2	-33,8	-31,1	-29,9	-28,5	-30,9	-31,2	-35,3
Күндөлүк операциялар эсеби	%	-14,1	-14,7	-11,8	-11,5	-9,4	-7,2	-6,4	-4,0	-8,5
Товарлар жана кызмат көрс. экспорту	%	38,2	37,2	37,3	35,7	35,7	36,5	35,8	35,1	33,7
Товарлар жана кызмат көрс. импорту	%	75,7	75,6	73,6	69,8	68,4	67,6	68,7	67,6	70,7
4. АКШ долларынын алмашуу курсу (бир мезгилдин акырына карата)										
	сом	70,0158	67,4860	67,9346	69,2301	68,6069	69,1367	68,6585	68,8395	68,4325
5. Монетардык сектор (эгерде башкасы көрсөтүлбөсө, өсүш арымы)										
Улуттук банктын эсептик чени, мезгилдин акырына карата	%	8,00	6,00	6,00	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00
"Овернайт" депозити боюнча чен, мезгилдин акырына карата	%	1,00	0,50	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25
"Овернайт" кредити боюнча чен, мезгилдин акырына карата	%	10,00	7,50	7,25	6,25	6,25	6,25	6,25	6,25	6,25
Банктар аралык кредит рыногундагы орточо алынган пайыздык чендер, чейрек ичинде	%	10,50	2,70	3,76	2,32	2,08	1,65	2,33	2,19	2,73
<i>анын ичинде:</i>										
РЕПО бүтүмдөрү боюнча	%	9,44	1,59	1,76	1,61	1,56	1,50	2,19	2,14	2,73
улуттук валютада кредиттер боюнча	%	13,25	7,84	4,11	2,67	2,11	3,10	5,06	6,50	-
чет өлкө валютасында кредиттер боюнча	%	-	-	-	2,0	-	4,00	-	1,25	-
7 күндүк нота боюнча орточо салмактанып алынган кирешелүүлүк, мезгилдин акырына карата	%	2,18	1,44	0,27	0,24	0,61	2,81	1,44	2,79	2,40
28 күндүк нота боюнча орточо салмактанып алынган кирешелүүлүк, мезгилдин акырына карата	%	-	-	-	-	1,14	4,08	2,94	4,85	3,83
91 күндүк нота боюнча орточо салмактанып алынган кирешелүүлүк, мезгилдин акырына карата	%	-	-	-	-	-	-	5,00	5,00	4,99
Акча базасы	%	17,2	16,7	20,5	27,6	23,3	21,8	22,6	16,9	16,2
Банктардан тышкаркы акчалар (M0)	%	17,5	18,6	20,6	30,5	28,0	25,1	25,4	21,8	15,7
Акча топтому (M1)	%	21,0	25,5	29,4	38,6	31,7	25,9	24,4	21,0	19,6
"Тар" мааниде колдонулуучу акча массасы (M2)	%	17,2	25,8	31,5	40,3	36,2	28,8	27,8	23,7	21,1
Акча массасы (M2X)	%	13,1	16,7	15,2	14,6	21,7	19,8	19,1	17,9	16,9

¹ Улуттук Статистика Комитетинин маалыматы боюнча Кыргыз Республикасынын Улуттук Банктын эсептик көрсөткүчтөрү

² Булагы: Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети

³ ИДӨгө карата катыш акыркы төрт чейректи камтыган өзгөрүлмө жылдык маалыматтардын негизинде эсептелген. I - чейректин алдын ала алынган маалыматтары.

2-тиркеме. Глоссарий

Базалык инфляция – бул, баанын кыска мөөнөттүү, түзүмдүк жана сезондук өзгөрүүлөрүн эске албаган инфляция: инфляция көрсөткүчүн эсептөөдөн сезондук же тышкы факторлорго жана административдик-белгиленген тарифтерге шартталган, товарларга баанын өсүшү алынып салынат.

Мамлекеттик казына векселдери – Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн кыска мөөнөттүү (3, 6 жана 12 айлык) дисконттук мамлекеттик баалуу кагаздары. Финансы министрлиги МКВлардын эмитенти болуп саналат. МКВларды жайгаштыруу Улуттук банк тарабынан өткөрүлгөн аукциондор аркылуу жума сайын ишке ашырылат. Аукциондорго катышуу укугуна тике катышуучулар ээ. Юридикалык жактар сыяктуу эле, жеке адамдар да Кыргыз Республикасынын МКВларынын ээси боло алышат. Чет өлкө инвесторлорунун МКВлар рыногуна кирүү мүмкүнчүлүгү чектелген эмес. МКВлардын экинчилик рыногундагы бүтүмдөр Улуттук банктын автоматташтырылган тоорук системасы аркылуу жүзөгө ашырылат, ал катышуучуларга МКВларды өз жумуш ордуларынан сатып алуу/сатуу боюнча операцияларды ишке ашырууга мүмкүнчүлүк берет.

Мамлекеттик казына облигациялары – Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн пайыздык кирешеси (купон) жана жүгүртүү мөөнөтү 1 жылдан жогору болгон узак мөөнөттүү мамлекеттик баалуу кагаздар. Финансы министрлиги МКОнун эмитенти болуп саналат. Улуттук банк, МКОнун чыгарылыштарын тейлөө боюнча башкы агенти болуп саналат.

Акча базасы – Улуттук банктын жүгүртүүгө чыгарылган нак акчалар боюнча милдеттенмеси жана Улуттук банктын башка депозиттик корпорациялар алдындагы улуттук валютадагы милдеттенмеси.

Акча топтому – ликвиддүүлүк деңгээли боюнча классификацияланган акча массасы: M0; M1; M2; M2X.

M0 – банктардан тышкаркы нак акча.

M1 – M0 + резиденттердин улуттук валютадагы которулма депозиттери.

M2 – M1 + резиденттердин улуттук валютадагы мөөнөттүү депозиттери.

M2X – M2 + резиденттердин чөт өлкө валютасындагы эсептешүү (күндөлүк) эсептери жана депозиттер.

M2X акча топтомуна камтылган депозиттер – жеке адамдардын жана юридикалык жактардын депозиттери, ошондой эле башка финансы-кредиттик мекемелердин депозиттери, мында Өкмөттүн жана резидент эместердин депозиттери алынып салынат.

Башка депозиттик корпорациялар – борбордук банктан башка, бардык финансы-корпорациялар-резиденттер, финансылык ортомчулук алардын ишинин негизги түрү болуп саналат жана алар кеңири мааниде колдонулуучу акча массасынын (M2X) улуттук аныктамасына камтылган милдеттенмелерди чыгарышат.

Долларлаштыруу – өздүк улуттук валютага ээ өлкөнүн ички акча жүгүртүүсүндө АКШ долларынын кеңири колдонулушу.

Инфляция - белгилүү бир убакыт аралыгында баалардын жалпы деңгээлинин өсүш тенденциясы, ал товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр куржунунун үй чарбаларынын керектөө чыгашаларынын түзүмүндө салмактанып алынган наркын эсептөөнүн

негизинде өлчөнөт. Кыргыз Республикасында инфляция деңгээлин мүнөздөгөн көрсөткүчтөн болуп керектөө баа индекси саналат.

Номиналдык эффективдүү алмашуу курсунун индекси (НЕАК) – бул, номиналдык алмашуу курсунун салмактанып алынган орточо маанисин түшүндүрөт. Анда өлкөдө кароого алынып жаткан мезгил ичинде орун алып турган баанын соода боюнча өнөктөш өлкөлөрдөгү баага карата өзгөрүү тенденциясы эске алынбайт.

Керектөө баа индекси – керектөөчүлөр тарабынан өндүрүштүк эмес максатта сатылып алынган товарлар жана кызматтар топтомунун наркынын өзгөрүүсү чагылдырылат. Бул көрсөткүч инфляцияны өлчөө ыкмаларынын бири болуп саналат, ал калк тарабынан керектелген негизги товарлар куржунунун баасына салыштырууга негизденген жана чогуу алгандагы керектөөдө бул товарлардын салыштырма салмагына ылайык салмактанып алынган.

Реалдуу эффективдүү алмашуу курсунун индекси (РЭАК) – бул, номиналдык эффективдүү алмашуу курсунун, соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдө орун алып турган баанын салыштырмалуу өзгөрүүсүнө ылайык келген өлчөмгө корректировкаланган орточо салмактанып алынган маанисин түшүндүрөт. РЭАК өлкө валютасынын соода боюнча алдыңкы өнөктөш өлкөлөрдүн валюталарына карата салмактанып алынган айкын алмашуу курстарын эсептөөнүн негизинде аныкталат.

Ноталар – бул, Улуттук банк тарабынан жүгүртүүгө чыгарылган дисконттук баалуу кагаздар. Улуттук банктын Акча-кредиттик жөнгө салуу комитетинин чечими боюнча, ноталар 7 күндөн 364 күнгө чейинки мөөнөткө чыгарылат. Ноталар боюнча максималдуу кирешелүүлүк аукцион өткөрүлгөн күнгө карата аныкталган эсептик ченге барабар белгиленет.

Репо операциялары – келечекте белгилүү бир күнү, алдын ала макулдашылган баада кайра сатуу/сатып алуу милдеттенмеси менен экинчилик рыногунда мамлекеттик баалуу кагаздарды сатып алуу/сатуу операциясы.

Төлөм теңдеми – резиденттер жана резидент эместер ортосунда белгилүү бир мезгил ичинде ишке ашырылган экономикалык операциялардын суммардык түрүн чагылдырган отчет.

Төлөм теңдемнинин сальдосу – чет өлкөлөрдөн түшүүлөр менен чет өлкөлөргө төлөмдөр ортосунда келип чыккан айырма.

Соода балансынын сальдосу – экспорт жана импорт наркы ортосунда келип чыккан айырма.

Эсептик чен – бул, акча кредит саясатынын инструменти, ал борбордук банк тарабынан белгиленген пайыздык ченди жана экономикада акча ресурстарынын наркын аныктоодо негизги багыт берүүчү катары кызмат кылат.

3-тиркеме. Кыскартуулардын тизмеси

ИДӨ	ички дүң өнүм
МКВ	мамлекеттик казына вексели
МКО	мамлекеттик казына облигациясы
КММ	күйүүчү-майлоочу материалдар
ЕБ	Европа бирлиги
ЕАЭБ	Евразия экономикалык бирлиги
ЕББ	Европа борбордук банкы
КБИ	керектөө баа индекси
КЭР	Кытай Эл Республикасы
КР	Кыргыз Республикасы
МБКР	Банктар аралык кредиттик ресурстар рыногу
Улуттук банк	Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы
НБРК	Казакстан Республикасынын Улуттук банкы
УСК	Улуттук статистика комитети
НЭАК	номиналдык эффективдүү алмашуу курсу
ОПЕК	Мунайды экспорттоочу өлкөлөр уюму
РЭАК	реалдуу эффективдүү алмашуу курсу
АКШ	Америка Кошмо Штаттары
ФОб	Экспортер өлкөнүн чек арасындагы баа (free on board)
ФРС	АКШнын Федералдык резерв системасы
ФСХ	Айыл чарбаны каржылоо
ЦБРФ	Россия Федерациясынын Борбордук банкы
FAO (FAO)	Food and Agricultural Organization of the United Nations